

Se det moderna slaveriet!

En litteraturstudie gällande kännetecknen och identifiering av människohandelsoffer, ett stöd för hälso- och sjukvårdspersonal

Elin Karlsson
Alexandra Lundberg
Johanna Rosenberg
Monika Sawicki
Åsa Törnroos

Examensarbete för (YH)-examen inom social- och hälsovård

Utbildningen för sjukskötare

Åbo 2020

EXAMENSARBETE

Författare: Elin Karlsson, Alexandra Lundberg, Johanna Rosenberg, Monika Sawicki & Åsa Törnroos

Utbildning och ort: Sjukskötare Åbo

Inriktning/alternativ/Fördjupning:

Handledare: Anne Nummela & Daniela Sundell

Titel: Se det moderna slaveriet! En litteraturstudie gällande kännetecken och identifiering av människohandelsoffer, ett stöd för hälso- och sjukvårdspersonal

Datum 22.04.2020

Sidantal 60

Bilagor 5

Abstrakt

Detta examensarbete ingår i projektet "Drömjobb" och är en fortsättning på förra årets arbete inom samma projekt. Syftet med arbetet är att öka förutsättningarna för hälso- och sjukvårdspersonal att kunna identifiera ett eventuellt offer för människohandel.

Frågeställningarna arbetet svarar på är: *Vilka kännetecken finns hos*

människohandelsoffer? och Hur identifieras människohandelsoffer? En allmän

litteraturstudie används där tidigare forskning granskas genom en kvalitativ innehållsanalys för att få en helhetsbild av ämnet.

De valda artiklarna analyseras genom en kvalitativ innehållsanalys, sedan kodas de och kategoriseras. Innehållsanalysen visar att offer kan drabbas av olika psykiska och fysiska åkommor men att hälso- och sjukvårdspersonal behöver få mer kunskap gällande människohandel. Både män, kvinnor, barn och sexuella minoriteter kan falla offer för människohandel och genom att öka medvetenheten gällande kännetecken kan dessa offer identifieras.

Utifrån resultatet framställs en produkt som ska finnas som hjälp för hälso- och sjukvårdspersonal när det kommer till identifiering av offer. Produkten är en svenskspråkig poster innehållande de mest förekommande kännetecknen hos offer för människohandel.

Språk: svenska

Nyckelord: människohandel, offer, kännetecken, identifiering, hälso- och sjukvårdspersonal, allmän litteraturstudie, modernt slaveri

BACHELOR'S THESIS

Author: Elin Karlsson, Alexandra Lundberg, Johanna Rosenberg, Monika Sawicki and Åsa Törnroos

Degree Programme: Nursing, Turku

Specialization:

Supervisor(s): Anne Nummela and Daniela Sundell

Title: Identify Modern Slavery! A Literature Study Regarding Characteristics and Identification of Human Trafficking Victims, a Support for Healthcare Professionals/ Se det moderna slaveriet! En litteraturstudie gällande kännetecken och identifiering av människohandelsoffer, ett stöd för hälso- och sjukvårdspersonal

Date 22.04.2020

Number of pages 60 Appendices 5

Abstract

This bachelor's thesis is part of the "Drömjobb" (Dream Job) project and is a continuation of last year's work. The purpose of the project is to increase the likelihood of healthcare professionals being able to identify potential victims of human trafficking. This bachelor's thesis addresses the questions: *What are the characteristics of human trafficking victims? How can healthcare professionals identify human trafficking victims?* A general literature study is used where previous research is reviewed is conducted. Through qualitative content analysis, characteristics of human trafficking victims are identified.

The selected articles are processed through a qualitative analysis, then coded and categorized. The content analysis shows that victims can suffer from various mental and physical disorders. It is imperative that healthcare professionals gain more knowledge about human trafficking. Both men, women, children and sexual minorities can fall victim to human trafficking. By raising awareness of the characteristics, these victims can be identified.

Based on the findings, a product is prepared to help healthcare professionals identify victims. The product is a Swedish-language poster containing the most common characteristics seen in victims of human trafficking.

Language: Swedish Key words: human trafficking, victims, characteristics, identification, healthcare professionals, general literature study, modern slavery

Innehållsförteckning

1	Inledning.....	1
2	Centrala begrepp	1
3	Metod	4
3.1	Litteratursökningsprocess.....	5
3.2	Innehållsanalys	5
3.3	Forskningsetik.....	7
4	Teoretisk bakgrund	7
4.1	Människohandel	8
4.2	Olika former av människohandel.....	10
4.2.1	Utnyttjande av arbetskraft.....	10
4.2.2	Sexuellt utnyttjande.....	11
4.2.3	Tvång till brott och tiggeri	13
4.2.4	Tvångsäktenskap och arrangerat äktenskap.....	14
4.2.5	Barnhandel.....	15
4.2.6	Organhandel	17
4.2.7	Barn som soldater	18
4.3	Myter gällande människohandel.....	19
4.4	Människohandel i Finland.....	20
4.5	Myndigheter och hjälporganisationer i Finland.....	23
4.6	Kännetecken och identifiering	24
5	Litteraturstudiens material.....	28
6	Resultat	32
6.1	Social hälsa.....	34
6.2	Fysiska tecken.....	35
6.3	Psykiska tecken.....	36
6.4	Sexuell hälsa	37
6.5	Känslor och beteende	38
6.6	Riskfaktorer	39
6.7	Hinder för identifiering.....	39
6.8	Utbildning för hälso- och sjukvården	40
7	Produkt – poster gällande kännetecken hos människohandelsoffer	42
8	Yrkesetik inom hälso- och sjukvården.....	44
9	Tillförlitlighet.....	46
10	Kritisk granskning.....	47
11	Diskussion	47
	Källor	51

Figurförteckning

Figure 1 - Val av artiklar.....	Fel! Bokmärket är inte definierat.
Figure 2 - Kodning och kategorisering	33

Bilageförteckning

Bilaga 1	Projektplan
Bilaga 2	Sökhistorik
Bilaga 3	Artikelanalystabell
Bilaga 4	Finsk broschyr översatt till svenska
Bilaga 5	Poster gällande kännetecken hos människohandelsoffer

1 Inledning

Under hösten 2019 anordnades en konferens på Yrkeshögskolan Novia med temat människohandel, där vårt intresse för ämnet väcktes och eftersom vi i vår kommande yrkesroll sannolikt kommer att möta människor som fallit offer för människohandel upplevde skribenterna det relevant att fördjupa sig i temat.

Detta examensarbete är en del av projektet ”Drömjobb” (se bilaga 1) och skrivs av fem sjukskötarstuderanden. Skribenterna har läst fjolårets examensarbete (Iveson, Kiviniemi, Lattu, & Wikholm, 2019) som var en del av samma projekt, där det framkom att social- och hälsovårdspersonal inte har tillräckligt med kunskap om vad som kännetecknar offer för människohandel och därför behöver ämnet lyftas fram.

Syftet med examensarbetet är att öka förutsättningarna för hälso- och sjukvårdspersonal att kunna identifiera ett eventuellt offer för människohandel genom att skribenterna skapar en produkt gällande kännetecknen hos människohandelsoffer. Frågorna som arbetet svarar på är: Vilka kännetecken finns hos offer för människohandel? Hur kan hälso- och sjukvårdspersonal identifiera människohandelsoffer?

Då ämnet är så brett har arbetet avgränsats till att rikta sig till hälso- och sjukvårdspersonal, eftersom skribenterna studerar till sjukskötare och tillhör de som med stor sannolikhet kommer att stöta på människohandelsoffer. Från början var tanken att målgruppen skulle vara allmänheten men dessa har inte samma möjlighet att uppmärksamma kännetecknen gällande fysiska och psykiska skador. Hälso- och sjukvårdspersonal kommer närmare offret genom sin vårdrelation. En privatperson kan bara ta antaganden och spekulera i om till exempel en tiggare är ett offer medan hälso- och sjukvårdspersonalen kan få en djupare bakgrundsinformation gällande situationen.

2 Centrala begrepp

Här presenteras de begrepp och uttryck som är relevanta i examensarbetet så att läsaren får en tydlig bild över uttryck som används och förklaring till dessa. Begreppen presenteras i alfabetisk ordning.

Frihetsberövande: om en person utan stöd av lagen som på något sätt berövar en person dess frihet genom att föra bort eller spärra in (Åklagarmyndigheten, u.å; Regeringskansliet, 1962, s. 4).

Gärningsman: En person som utför en handling som enligt lag är ett brott. Även om man deltagit i handlingen genom att hjälpa till på något sätt anses man vara en gärningsman. (Lagen.nu, u.å; Encyklopedia PWN, u.å.)

Hallick: Är en person som bedriver organiserad prostitution och tar pengarna för det (Tyda.se, u.å; Polskie Wydawnictwo Naukowe, u. å).

Hälso- och sjukvårdspersonal: Är en person som har legitimation eller har ett speciellt förordnande, som bistår legitimerad eller särskilt förordnad personal i vården av patient. Personen kan arbeta på apotek och ge ut läkemedel, ge råd och upplysningar. Personal på giftinformationscentralen, anställd på larmcentral eller vårdinrättning som ger sjukvårdsrådgivning samt personal utan legitimation som närvårdare och tandsköterskor kan också räknas som hälso- och sjukvårdspersonal. (Socialstyrelsen, 2020, s. 2; Prawo.pl, 2007.)

Identifiering: igenkänna, urskilja (Svenska akademien, 2020). Detta görs genom observation, olika tecken på fysisk/psykisk skada och vissa gånger kanske det inte finns synliga tecken på att personen far illa (Ihmiskauppa, u.å).

Immigrant: ett annat ord för immigrant är invandrare, det är en person som reser från sitt hemland för att bosätta sig i ett annat land (Nationalencyklopedin, u.å; Göteborgs universitet, 2004, s. 467).

Konvention: överenskommelse (Ordguru, u.å). Alla länder som skriver under överenskommelsen måste följa den (Grundkurs i kvinnors rättigheter, u.å).

Kännetecken: utmärkande egenskaper samt att det fungerar genom igenkänningstecken för vissa typer av händelser (Svenska Akademin, 2020; Göteborgs universitet, 2004, s. 614).

Manipulation: då en person får en annan människa att utföra saker eller bete sig på ett speciellt sätt fast hen egentligen inte vill men övertygar personen att utföra det ändå. Personen som manipulerar spelar på den andra personens rädslor, skuld känslor, ansvarskänslor och tar vara på svagheter. (Varningstecken, u.å.) Utnyttjande av

omständigheter, ändring på förmedlade fakta för att påverka och bevisa att man har rätt och ändra andras åsikter eller beteende (Polskie Wydawnictwo Naukowe, u.å).

Migration: innebär när människor flyttar mellan olika länder (Hej Sverige, u.å). Vissa flyttar av fri vilja p.g.a. arbete eller kärlek. Nöd och krig kan tvinga människor att fly. (Globalportalen, u.å.)

Myndighet: är en instans som ska se till så att lagar och verksamhet som regeringen beslutat om verkställs (Myndighetsregistret, 2018; Regeringskansliet, 2017).

Myt: i det här fallet en felaktig föreställning som är spridd av samhället i tron om att det är sant (Svenska akademien, 2020; Ordguru, u.å).

Människohandel: gäller alla situationer där en person befinner sig i situationer som kränker människovärdet (Brottsofferjouren, 2019). Det är ett brott mot individens mänskliga självständighet (Migrationsverket, u.å). Det betyder att en eller flera gärningsmän använder en annan människa och tjänar pengar på hen (Lindholm & Borsiin, u.å).

Offer för människohandel: är inte en egenskap, ett tillstånd eller något som kännetecknar en person utan det är ett juridiskt begrepp (Jokinen, Sorrentino, Buchowska, & Polatside, 2015, s. 30). Enligt Europarådets Konvention är människohandelsoffer en person som blivit rekryterad, transporterad, överförd, bevarad i ett land eller utomlands. Mot offret används hot, våld, bedrägeri, tvång eller andra olagliga metoder. (Sekretariat Konwencji Rady Europy w sprawie dzialan przeciwko handlowi ludzmi, 2008).

Prostitution: Person som säljer sexuella tjänster mot betalning (Nationalencyklopedin, u.å; Tjejjouren, 2019).

PTSD: är en förkortning av posttraumatiskt stressyndrom. Vid PTSD återkommer påträngande minnesbilder från traumat som hänt. (Holmér, 2018.) Kännetecknen för PTSD är kraftig ångest och hög stressnivå som kan uppstå efter exponering av ett svårt trauma (Hjärnfonden, u.å).

Rekrytering: Det är en process som betyder att söka, fånga och anställa mänsklig arbetskraft som kan utföra arbetet (Firstportalen, u.å; Barona, u.å).

Slaveri: betyder att en person betraktas och hanteras som en annan människas tillhörighet (SO-rummet, 2017). När en människa behandlas som en egendom och inte har en fri vilja.

Den person som ”äger” slaven kan tvinga hen till många olika saker som tvångsarbete för att sedan sälja slaven vidare. (släktforskarförbund, 2016.)

STI: Det är smittsamma sjukdomar som sker vid sexuell kontakt (Karolinska institutet, 2020). Betydelsen är en förkortning på könssjukdomar, det står för det engelska uttrycket: Sexually Transmitted Infections/Diseases. Vilket betyder sexuellt överförbara sjukdomar eller infektioner. (Region Västernorrland, 2020.)

Trafficking: en synonym till människohandel (Nätverket mot Trafficking, u.å). Se människohandel.

Triage: ordet kommer ursprungligen från Frankrike, där trier betyder sortera. Triage används inom sjukvården för att snabbt kunna sortera och prioritera patienterna. (KBT i primärvården, 2020.) Utifrån personens anemnes, symtom och eventuella vitalparametrar bedöms patientens allvarlighetsgrad utifrån dess medicinska tillstånd (Krey, 2009).

Utnyttja: då en person för eget ändamål använder en annan människa att utföra en arbetsuppgift. Att dra nytta av någon, genom att använda en annan persons resurser och på det viset göra egen vinning på det. (Svenska akademien, 2012; Ordlista, u.å.)

3 Metod

I detta examensarbete har skribenterna valt att genomföra en litteraturstudie. Med den tid som gavs var en allmän litteraturstudie det mest passande valet för att samla evidensbaserad information om människohandel, som kommer att bli underlaget till vår poster. En allmän litteraturstudie går under rubriken för kvalitativ metod.

En allmän litteraturstudie är en metod där tidigare forskning om ett specifikt ämne sammanfattas för att få en helhetsbild över det. Metoden kan även urskilja vilka brister som finns och vad man behöver utveckla. (Forsberg & Wengström, 2013, ss. 25-26.) En litteraturstudie bör innehålla bakgrund, syfte, frågeställningar och insamlingsmetoder. Det bör dessutom framkomma ett resultat samt en sammanfattande diskussion. För en optimal insamling till litteraturstudien görs en lämplig artikelsökning. (Olsson & Sörensen, 2001, s. 87.) En systematisk litteraturstudie skiljer sig från en allmän litteraturöversikt när det kommer till litteratursökning, prövande värdering och analys av resultatet (Forsberg & Wengström, 2013, s. 27).

Kvalitativa studier innebär att man vill erhålla en annan och djupare kunskap än den uppdelade kunskapen som fås genom kvantitativa metoder. Vid bearbetningen av kvalitativa studier arbetas det vanligtvis med ett textunderlag där resultatet blir ganska omfattande, vilket leder till att kvalitativa forskningar är tids- och arbetskrävande. Det behöver även redogöras för vilken metod som använts vid bearbetningen så att läsaren vet hur skribenterna gått tillväga, eftersom det är upp till varje skribent som gör en kvalitativ bearbetning att välja en metod som passar bäst för att få ihop en läsbar text. (Patel & Davidson, 2003, ss. 118-121.) Kvantitativ bearbetning handlar om att få fram resultat som kan presenteras i form av siffror och statistik till exempel genom organiserade mätningar eller observationer (Henricson, 2012, s. 116).

3.1 Litteratursökningsprocess

Skribenterna söker litteratur via EBSCO, CINAHL with full text, MEDLINE, ResearchGate och ScienceDirect. Sökorden är främst Trafficking, Human trafficking, forms, characteristic och identification. Söktermerna anges på svenska, engelska och polska. För fullständig sökhistorik med sökord och avgränsningar (se bilaga 2).

Efter sökprocessen väljs artiklar som passar till ämnet och efter att skribenterna kritiskt granskat artiklarna väljs sedan de mest passande av dessa. De som ej svarar på syftet och frågeställningarna väljs bort. Sökningar görs även via biblioteket i Mariehamn på ordet människohandel, där kommer skribenterna inte beakta vilket år litteraturen har publicerats. Förutom databaserna för artiklar kommer också Google att användas för att komma åt värdefulla dokument från olika organisationer och internationella aktörer. Andra examensarbeten på Thesues kommer att granskas för inspiration.

3.2 Innehållsanalys

Med en innehållsanalys menas att texters innehåll analyseras, där likheter och skillnader eftersöks (Kristensson, 2014, s. 142). Genom att använda sig av en innehållsanalys minskar materialet, detta eftersom man från enskilda påståenden går till större grupper och helheter. Även om detta är ett bra sätt att analysera det kvalitativa materialet på finns det ändå brister eftersom det anses att metoden är för enkel och att man inte gjort en ordentlig analys. Det kan också anses att viktigt material lämnas bort som skulle vara användbart i forskningen. För att öka resultatens trovärdighet bör man noggrant berätta hur innehållsanalysen gjorts. (Nyberg & Tidström, 2012, s. 135.)

Kvalitativ innehållsanalys innebär att skribenten upprepade gånger läser en text och identifierar likheter som sedan blir till koder. Dessa koder placeras sedan under kategorier enligt likheter och skillnader i koderna. Meningen med en kvalitativ innehållsanalys är att åstadkomma ett innehåll som är brett och beskriver ett fenomen. (Statens beredning för medicinsk utveckling, 2014, ss. 6-7.)

Artiklarna som anses ha relevans och som innehåller kännetecknen för människohandelsoffer bearbetas flera gånger, viktig information markeras, texterna sammanfattats samt att gemensamma koder som förekommer flera gånger plockas ut som sedan kategoriseras.

En induktiv ansats kommer att användas, vilket innebär ett objektivt letande efter företeelser i texter utan att på förhand ha förutsatt att vissa jämförelser existerar. I en allmän litteraturstudie sorteras och kategoriseras insamlad information. (Henricson, 2012, s. 182.) I vårt fall kommer detta att resultera i en ny produkt

Skribenterna väljer artiklar enligt Bell och Waters (2016, ss. 147-148) kritiska källanalys där de betonar vikten av att källan ska vara äkta, vilket syfte den har och att den är relevant. En kontroll att källan är uppdaterad och inte är för gammal bör också göras.

Figur 1 visar vilka artiklar som skribenterna väljer och vilka som väljs bort. Se Bilaga 3 för artikelanalystabell, där redovisas varje artikel varför just den har valts.

Figur 1 - val av artiklar

Inkluderade	Exkluderade
Publicerade senast 2015	Publicerade före 2015
Full text	Full text inte tillgänglig
Abstrakt	Inget abstrakt
Peer review	Icke granskad
Referenser	Saknar referenser
Hög relevans till ämnet	Saknar relevans

3.3 Forskningsetik

De reflektioner som görs före och under ett vetenskapligt arbete kallas forskningsetik. En god forskningspraxis krävs för att den vetenskapliga forskningen ska vara etiskt tillförlitlig. Det handlar om allt från ämnesval och frågeställningar till genomförande samt rapportering och spridning av resultatet. Det är viktigt att vara ärlig, omsorgsfull och noggrann under alla delar av arbetet. Metoder används till att samla in data, göra undersökningar och skapa ett undersökningsresultat som stämmer med kriterierna för vetenskaplig forskning. Det är viktigt att man tar hänsyn och respekterar forskningar som är utförda av andra och deras resultat. Tilliten till studenter och högskoleutbildningen kan minska om arbetet utförts på ett sämre sätt och förtroendet för kommande studenter kan skadas. Om skribenterna utsätts för svåra situationer eller intressekonflikter ska forskningsetiken vara till hjälp. (Henricson, 2012, s. 70; Forskningsetiska delegationen, 2002, s. 11.)

I boken *Vetenskaplig teori och metod* (Henricson, 2012, s. 76-77) står det: för att en studie ska anses som etisk behöver några aspekter beaktas. Den ska innehålla väsentliga frågor, god vetenskaplig kvalitet och utföras på ett etiskt sätt. En god vetenskaplig teknik betyder att man väljer en form som medför att teori, metod, diskussion och resultat stämmer överens och besvarar frågeställningen. En stor mängd forskning fokuserar på förståelse där syftet är att frambringa kunskap och på så sätt utveckla kunnandet. Examensarbetet kan resultera i att vårdpersonal kan bemöta patienter i en speciell situation på ett professionellt sätt.

4 Teoretisk bakgrund

I detta kapitel lyfts bakgrundsfakta upp under rubrikerna: människohandel, olika former av människohandel, myter gällande människohandel, människohandel i Finland, myndigheter och hjälporganisationer i Finland samt kännetecken och identifiering. Skribenterna har valt att ta fram information om detta så att läsaren ska få en fördjupning i ämnet och en större förståelse. Människohandel beskrivs mer djupgående och ordet definieras. Enligt forskningar i vår innehållsanalys har det visat sig att personers tro på myter gällande människohandel förhindrar identifiering av offer, därför lyfts de vanligaste myterna fram för att visa att människohandel inte bara handlar om sexuella tjänster utan är så mycket mer. Myndigheter och hjälporganisationer i Finland är viktigt att lyfta fram så att offer vet vart de kan vända sig samt att hälso- och sjukvårdspersonalen vet vart de kan hänvisa eventuella offer. Situationen gällande människohandel i Finland är aktuell och behövs för att visa att antalet offer ökar samt att landet behöver bli bättre på att utbilda personal samt få ökade

resurser. Kännetecken och identifiering är huvudpunkten i examensarbetet och skribenterna vill därför lyfta den rubriken även i den teoretiska bakgrunden, där det framkommer varför identifiering av människohandelsoffer är svårt och var man med störst sannolikhet kan stöta på dessa offer.

Människohandel eller trafficking som det även kan kallas är en form av slaveri. Att nyttja människohandel innebär att köpa, sälja och transportera människor. Människohandel kränker människovärdet och inkräktar på den personliga integriteten, vilket är ett brott. Den största delen av människohandel i Finland sker i samband med invandringen men det finns också slaveri som sker i landet. Det är även en plats för mellanlandning, vilket innebär att människor kommer olagligt in i landet där deras mål är att ta sig vidare till Västeuropa. (Biaudet, 2010, ss. 7-8; Stearman, 2009, s. 4.) År 2016 visade rapporter att i västra och södra Europa är den mest förekommande formen av människohandel sexhandel (67%), av de offer som identifieras är 56% kvinnor och av de gärningsmän som fälls är 78% män. Den form av människohandel som ökar lavinartat är utnyttjande av arbetskraft. (UNODC, 2016.) Enligt Bryant och Landman (2020, s. 2) fanns det år 2016 omkring 40,3 miljoner offer inom modernt slaveri i världen, vilket är fler än vad det förekom under den transatlantiska slavhandeln.

4.1 Människohandel

Det finns olika definitioner gällande människohandel, men de flesta anser att det handlar om att rekrytera, transportera, överföra och utnyttja andra människor genom att lura, hota och använda våld. Förövarna utövar makt genom att kontrollera och utnyttja en annans sårbarhet. (Demirovski & Berat, 2019.)

Människohandel kan vara att tvinga någon till arbete där man betalar för lite eller inget alls. Det kan även vara att tvinga någon att sälja sex, tigga, begå brott eller att gifta sig mot sin egen vilja. Den vanligaste formen av människohandel är tvångsarbete under dåliga förhållanden. Man kan vara ett människohandelsoffer om någon tvingar dig till saker du inte vill, hotar dig eller din familj med våld, hotar att anmäla dig till myndigheter om du inte lyder, hindrar eller kontrollerar dina rörelser samt att du inte kan prata öppet med andra om din situation. Både män, kvinnor och barn kan falla offer för människohandel. Gärningsmannen kan vara yrkesbrottsling men kan också finnas bland offrets bekantskapskrets, vänner eller släktingar. (InfoFinland.fi, 2019.)

Under senare 1990-tal fick människohandel ökad uppmärksamhet och kom att ses som en utvecklingsfråga. En annan orsak till människohandel ansågs vara brist på jämställdhet och därför har frågan lyfts och blivit föremål för ingripande för det internationella utvecklingssamarbetet. Fler och fler aktörer började ta itu med problemet och då med utgångspunkter som migration, organiserad brottslighet eller mänskliga rättigheter. Samarbetet består av en tredelad strategi som innefattar förebyggande åtgärder, stärkt lagstiftning och lagföring av gärningsmannen samt skydd och hjälp till offren. (Enheten för global utveckling, 2003.)

Människohandel är ett globalt och aktuellt dilemma. Det kan drabba alla oavsett ålder, ekonomisk situation, kultur, kön, sexuell läggning eller social bakgrund men de som drabbas är vanligtvis personer i en sårbar situation. (Dignity Health, 2019, s. 11.) Riskfaktorer för att utsättas för människohandel är missbruk, nyanländ i ett land, brister i den mentala hälsan samt unga personer som har rymt hemifrån, är i kläm med rättvisan eller är hemlösa (Polaris, 2020).

Offret har vanligtvis ingen självbestämmanderätt och har en begränsad frihet. Detta gör att offren blir i en svag och sårbar position. Gärningsmannen är manipulativ och kan genom olika medel få offer att låta bli att uppsöka hjälp. Desto längre ett utnyttjande har pågått desto svårare blir det för offret att komma ur situationen. (Ihmiskauppa, u.å.) Människohandel och brott som är liknande är mycket dolda i samhället vilket gör att det är svårt att upptäcka samt undersöka dessa. Bevis mot en misstänkt gärningsman försvåras då brottet är dolt och kulturellerade orsaker som att offret kan komma från ett land där man inte vågar lita på polisen och söka hjälp samt att de kan tycka att polisen inte är en hjälpande instans. (Polisen, 2020.)

Människohandel är ett brott mot konventionen gällande mänskliga rättigheter. Det betyder att alla länder som skrev under konventionen är skyldiga att kämpa emot och straffa för konventionens brott, oberoende gärningsmannens nationalitet och oberoende lagar som finns i landet där brottet har begåtts. Det är ett internationellt ansvar att motverka människohandel. (Instytut Wymiaru Sprawiedliwosci, 2019, s. 670.)

EU har som mål att ordna ett välfungerande system för att motverka människohandel. Det betyder att olika myndigheter samarbetar för att hitta gärningsmännen och straffa dem. Direktiv 2011/36/UE är delen om ett globalt agerande mot människohandel där man har

kontakt med länder utanför EU:s gränser och samarbetar med dem samt stödjer i allt som motverkar människohandel. (Instytut Wymiaru Sprawiedliwosci, 2019, s. 669.)

4.2 Olika former av människohandel

Tvångsarbete eller modernt slaveri förekommer över hela världen och påverkar miljontals människor. Det finns olika former av utnyttjande av en annan människa där man tvingar dem till arbete och det är någon annan person som drar största nyttan av det. Det kan handla om utnyttjande av arbetskraft, sexuellt utnyttjande, påtvingat hushållsarbete, organhandel och påtvingad kriminell aktivitet. (Gangmasters Licensing Authority, 2015, s. 2.)

Rapporter visar att det finns regionala skillnader när det handlar om förekomsten av olika former av människohandel. Forskningar gjorda år 2016 visar att i södra-, östra- och västra Afrika finns ett stort antal offer för tvångsarbete. Liknande situation är det i Mellanöstern medan i Syd- och Centralasien har tvångsarbete och sexuellt utnyttjande nästan samma proportioner. Men i alla delar av Europa, i Nord- och Centralamerika och Karibien, Östra Asien och Stilla Havet är människohandel med sexuellt utnyttjande störst av alla former. Nordamerika har ett stort antal offer gällande tvångsarbete och framför allt barntiggare. Offer för organhandel rapporterades av länder i Nordafrika och Mellanöstern men det upptäcktes också några fall i Västra-, Central- och Östeuropa samt Central- och Sydamerika. (United Nations Office on Drugs and Crime, 2020, ss. 29-31.)

4.2.1 Utnyttjande av arbetskraft

Så som det finns olika former på hur tvångsarbetare utnyttjas så finns det olika tillvägagångssätt en gärningsman kan använda sig av. I de klassiska situationerna blir offren kidnappade, lurade och tvingade på olika sätt. Sedan transporteras personen till destinationen där omhändertas de av andra människor och blir utnyttjade på olika sätt. Vissa ska arbeta på diverse ställen, andra ska arbeta inom sexbranschen och vissa blir offer inom organhandel. Beate Andrees från internationella arbetsorganisationen är forskare inom ämnet och har kommit fram till att själva utnyttjandet kan ske på ett annorlunda sätt än beskrivet ovan. Det kan istället vara så att gärningsmannen testar hur mottaglig personen är för utnyttjande och på så sätt komma fram till hur långt de kan pressa offret, detta kallas för progressivt utnyttjande. Enligt henne är immigranter den grupp som är mest mottaglig för utnyttjande, speciellt de som har oreglerad situation i det landet de befinner sig i. (Wieczorek, 2017, s. 83.)

Utnyttjande av arbetskraft innebär att offret måste arbeta med sämre arbetsvillkor än vad personen enligt lag och kollektivavtal har rätt till (Brottsofferjouren, 2019). Offret tvingas till slaveri i olika förhållanden. Vanligtvis handlar det om arbete inom jordbruk, bygg och industri där de arbetar långa arbetsdagar, har dåliga boendeförhållande, dålig betalning, inget socialskydd och ingen försäkring. Gärningsmannen beslagtar offrens ID-handlingar och använder sig av utpressning. (Ihmimskauppa, 2020.)

Tvångsarbetare har vanligtvis inget avtal, saknar tillstånd för arbete, har längre arbetsdagar än vad lagen tillåter vilket kan handla om att arbeta över 12 timmar 7 dagar i veckan. Personen får lägre lön än hen borde och kanske oregelbunden utbetalning. Offret kan arbeta under farliga omständigheter, har ej möjlighet att säga upp sig, kan inte sina rättigheter och har ej möjlighet att vara med i facket samt att de arbetar under andra omständigheter än vad som utlovades. Offer kan bo hos sin arbetsgivare eller på arbetsplatsen samt att hen inte har någon fritid eller får röra sig fritt utan att kontrolleras. (Jokinen, Sorrentino, Buchowska, & Polatside, 2015, s. 35.) Personen kan bli utsatt för skuldbeläggning, det vill säga att gärningsmannen debiterar en avgift som är orimlig att betala tillbaka och de som är offer för hushållsservice eller tvingas arbeta på resande fot tvingas sova i bilen (Dignity Health, 2019, s. 12). För att det inte ska anses som människohandel måste den anställda ha garanterad möjlighet att annullera sitt arbetsavtal och sin anställning om arbetsgivaren har ljugit om arbetsvillkoren, arbetssysslorna eller lönen (Wieczorek, 2017, s. 73).

Forskningar har kommit fram till insikten att olika europeiska samhällen har inställningen att det är tillåtet att utnyttja arbetare från andra länder. Många tror att personer tar arbete frivilligt och accepterar omständigheterna runt allt. Personen förstår inte att det handlar om människohandel och att det strider mot lagen. (Agencja Praw Podstawowych Unii Europejskiej, 2015, s. 4.)

4.2.2 Sexuellt utnyttjande

När det kommer till sexuellt utnyttjande pressas personen till sex eller utsätts för annat sexuellt utnyttjande (Brottsofferjouren, 2019). Offren är blir utsatta för fysiskt och psykiskt våld, våldtagande, frihetsberövande och social isolering. Gärningsmannen tar offrets ID-handlingar och använder sig av utpressning. Former av sexuellt utnyttjande kan vara prostitution i bordeller, sexdanskubbar, tvångsäktenskap, sextelefonlinjer, pornografi, sexturism samt chattrum på internet. (Stop the traffik., 2020.) De kvinnor och flickor som används för sexuellt utnyttjande har oftast en ålder mellan 12 – 18 år gamla och de flesta

barn som har tvingats till prostitution har sålts av sina egna föräldrar (Demirovski & Berat, 2019). De personer som livnär sig på sexhandel är ofta gängmedlemmar. De anser att det är lättare och bättre betalt att sälja sex då man kan sälja en person flera gånger medan ett vapen eller droger endast ger en engångssumma. (Dignity Health, 2019, s. 12.)

De som blir sexuellt utnyttjade är främst kvinnor och flickor men det är viktigt att komma ihåg att det även finns män som blir utsatta, speciellt minderåriga pojkar. Gärningsmannen utnyttjar offrets sårbara ställning som fattigdom, funktionsnedsättning samt offrets beroende av rusmedel. Offret vilseleds genom att bli lovad bra arbete utomlands men det visar sig att personen måste arbeta som prostituerad. Offret vet inte heller att gärningsmannen begär tillbaka pengarna för resan och då måste offret betala tillbaka genom sexarbete. Även personer som frivilligt valt att prostituera sig kan falla offer för människohandel när personen inte kan lämna situationen utan allvarliga konsekvenser eller om hen vägrar utföra sexarbete. Ofta är offret beroende av gärningsmannen och har därför svårt att lämna situationen men det kan även vara så att gärningsmannen kontrollerar offret. Det kan ske genom begränsad rörelsefrihet, genom att offret alltid står i skuld till gärningsmannen eller t.o.m. att offrets familj hotas. (Ihmiskauppa, u.å.)

Offer för sexuellt utnyttjande kan misstänkas om personen är tvungen att erbjuda sexuella tjänster mot sin vilja eller hamnar att arbeta på ett ställe som inte stämmer överens med vad som lovades från början. De kan inte välja kunder, arbetstider eller sluta med tjänsterna när hen vill. Det är även människohandel om offret inte kan neka till oskyddat sex, om kunden vill använda våld eller om offret inte själv får hela summan för sitt jobb. (Jokinen, Sorrentino, Buchowska, & Polatside, 2015, s. 34.)

Även om det finns dokumenterat att sexhandel med minderåriga pojkar förekommer, finns det ändå begränsat med forskning inom området. I USA har studier gjorts som visar att nästan hälften av de som utnyttjats sexuellt är manliga offer. När det gäller offer för sexhandel med personer som är under 18 år behövs det inte bevis på våld, tvång eller bedrägeri för att det ska räknas till sexhandel med minderårig. Det finns många liknande sårbarheter mellan män och kvinnor som är offer. Dessa innefattar: sexuella- och fysiska övergrepp, konflikter i familjen, hemlöshet och olika sorters missbruk. Manliga offer som blir utnyttjade inom sexhandel kan ha en inre konflikt gällande sin sexualitet. Att de lämnar sitt hem i tidig ålder kan leda till att de lättare skapar ett beroende till gärningsmannen. Det är viktigt att myndigheter blir bättre på att identifiera och erbjuda hjälp till manliga offer som utnyttjas inom denna form av människohandel. Dock är olika myndigheter och

hjälporganisationer mer fokuserade på minderåriga kvinnor, eftersom de är fler och då "glöms" de manliga offren bort. Det finns två typiska exempel på hur pojkar och män kan komma in på sexuell verksamhet. Det ena är att de utnyttjas inom prostitution och pornografi av en familjemedlem och det andra är att de prostituerar de sig för att kunna betala droger till sig själv eller för någon i sin familj. (Cole, 2018.)

4.2.3 Tvång till brott och tiggeri

De personer som utnyttjas måste begå brott eller tvingas till att bedriva kriminell verksamhet. Brottsligheten kan handla om narkotikahandel, stöld, tiggeri och försäljning av förfälskade varor. Offren kan även tvingas till att ansöka om olika förmåner hos socialen. (Stop the traffik, 2020; Brottsofferjouren, 2019.) De som tvingas till brott måste stjäla, utföra droghandel eller utföra små brott. De blir vanligtvis hotade med straff eller våld om brottet ger mindre inkomst än förväntat samt att offret måste ge förtjänsten till gärningsmannen, i alla fall delar av den. (Jokinen, Sorrentino, Buchowska, & Polatside, 2015, s. 35.)

De som faller offer för tiggeri är vanligtvis kvinnor, barn, äldre eller handikappade människor det vill säga grupper som tillhör en sårbar befolkning som gör att man gärna skänker pengar. Tiggeri sker oftast i stora städer där det är mindre märkbart att det finns personer som vaktar dem och tar pengarna. Människor som fallit offer blir tvingade att tigga genom hot, våld eller att gärningsmannen får dem att bli skuldsatta och därför tvingas arbeta av sin skuld. Pengarna de får genom sitt tiggande ges till gärningsmannen. Offren har vanligtvis en fattigdom i bakgrunden och de som kommer till Europa för att tigga är vanligen från Bulgarien eller Rumänien. Det finns de människor som tigger av fri vilja men är det barn som tigger ska man verkligen tänka på att det kan handla om exploatering. (Siec Bakhita do spraw przeciwdzialania i pomocy ofiarom wspolczesnych form niewolnictwa przy KWPZZZ, 2016; Ihmiskauppa, u.å.)

Det finns olika former av tiggeri.

- Den klassiska där offret ber om pengar.
- Där det ordnas små föreställningar på gatan där någon till exempel spelar något instrument där de spelar samma melodi om och om igen.
- Små tjänster - som att tvätta vindrutan.
- När offret går fram till en person och ger en gåva, som sedan personen behöver betala för. (Makaruk, 2015, ss. 124-127.)

Det som kännetecknar tvång till brott och tiggeri är att förtjänsten måste lämnas till gärningsmannen, de bor i grupp som ständigt flyttar och har inte möjlighet att resa själva. De saknar ID-handlingar samt att de ofta bor alldeles för många på samma ställe utan bekvämligheter. (Jokinen, Sorrentino, Buchowska, & Polatside, 2015.) Gärningsmannen kan skada offren så att de får synliga skador eller att offren ska låtsas ha skador i hopp om att få mer pengar. Detta fenomen sker vanligtvis utanför Finland och identifiering av denna form av människohandel sker väldigt sällan till skillnad från Sverige. (Ihmiskauppa, u.å.)

4.2.4 Tvångsäktenskap och arrangerat äktenskap

Tvångsäktenskap har lagts fram som en fråga gällande jämställdhet, ungdomar och migration. Det existerar i första hand i muslimska länder och grundar sig på religion och kultur. Det har visat sig genom forskningar att arrangerade äktenskap används av de flesta minoritetsgrupper och inom alla religioner. Nordafrika, Mellanöstern, södra Asien och Sydostasien är länder där arrangerade äktenskap är vanliga. Gällande begreppen så är ett barnäktenskap ett giftermål där någon av parterna är under 18 år och ett arrangerat äktenskap är något som andra än de som ska gifta sig organiserar (ofta föräldrar eller släktingar). Tvångsäktenskap är när någon måste gifta sig mot sin egen vilja. (Nationellt centrum för kvinnofrid, 2020.)

Tvångsäktenskap kan också handla om att någon ingått ett äktenskap frivilligt men har sedan inte möjlighet att lämna det på grund av påtryckningar eller liknande orsak. Att någon förhindras att skilja sig kan bli sett som olaga tvång även om man ingått äktenskapet av fri vilja. I Finland har alla rätt att skilja sig. När det kommer till västerländerna uppskattas en tredjedel av alla tvångsäktenskap vara barnäktenskap, där ena eller båda parter är under 18 år. Barnäktenskap bryter mot de mänskliga rättigheterna men varje fall måste bedömas enskilt. Ordnat äktenskap och tvångsäktenskap är två skilda saker. Ordnat äktenskap är där en part utifrån för samman de som ska gifta sig och båda går med på det. I Finland förekommer tre olika former av tvångsäktenskap eller förhållanden som påminner: 1. Ett äktenskap genom tvång utomlands mellan utländska medborgare, 2. Invandrarflickor, som bor i Finland med finskt medborgarskap, som skickas till ett annat land och gifts bort till män som bor där, 3. Finska män som gift sig med en kvinna från ett annat land. Då gifter de sig i de flesta fall i samförstånd men maken utnyttjas sedan sexuellt och ekonomiskt. Undertryck och hot kan påträffas och det är omöjligt för kvinnan att lämna äktenskapet eller så saknar hon informationen om hur man ska komma ur situationen. (Justitieministeriet, 2020, s. 5.)

Offret har tvingats in i ett förhållande som kan innehålla olika former av våld. Personen kan frivilligt inlett ett förhållande men är sedan under utpressning tvungen att gifta sig och kan då hotas med fysiskt eller sexuellt våld. Det kan också förekomma emotionell eller psykisk manipulation. Orsaker till att man tvingar personer att ingå äktenskap är att man vill få möjlighet att stanna i något land eller få olika former av förmåner. (Stop the Traffik., 2020.) Tvångsäktenskap drabbar främst unga kvinnor och flickor men pojkar kan också bli offer för detta där sexuella minoriteter är en speciell riskgrupp (Justitieministeriet, 2020, s. 6).

I länder där krig pågår blir många unga flickor våldtagna. Det leder till att föräldrarna tror och hoppas att deras döttrar kommer få det bättre och mer säkert i ett äktenskap. När ett önskat äktenskap för en flicka inleds leder det ofta till ett tidigt barnafödande och det är vanligt att våld pågår i äktenskapet. Flickorna blir ofta utan utbildning, vilket får konsekvenser för livssituationen efter att kriget slutat. (Unicef, 2020.)

En form av arrangerat äktenskap är postbeställning. Det är en relativt ny form av människohandel där en maka köps på internet genom en mäklare. Köparen är oftast en rikare utländsk man. Mannen kan välja en kvinna som han vill gifta sig med, han betalar en avgift till en mäklare och kvinnans resekostnader. Kvinnorna (ibland män) lämnar sina familjer och sitt hemland med fattigdom där allt är ostabilt och kommer till ett främmande land med ett annat språk, är helt beroende av mannen och drömmer om ett bättre liv. (Meeuwisse, Swärd, Eliasson-Lappalainen, & Jacobsson, 2008, ss. 191-193.)

4.2.5 Barnhandel

Barnhandel är där barnet i olika former blir i en utsatt position. Ett barn är alltid beroende av vuxna och har svårt att ta hand om sig själv vilket bidrar till att de lättare kan utnyttjas. Barn kan tvingas till tiggeri, brottslighet eller arbete. Både flickor och pojkar kan bli tvingade till prostitution eller bli utnyttjade inom barnpornografi som visas på internet. Vissa barn blir olagligt adopterade, vanligtvis kommer de från fattiga länder och blir adopterade av människor från rika länder. Barn kan bli kidnappade och ibland kan föräldrarna bli lurade eller hotade av gärningsmannen. Det händer ibland att föräldrarna själva som säljer sitt barn. Det finns också barn som tvingas bli soldater och det händer i konfliktområden där barnet används i strider eller till självmordsattacker. (Ihmiskauppa, 2020.)

De barn som faller offer för denna form av människohandel är i de flesta fall fattiga barn och många av dem är gatubarn som blir lockade och manipulerade genom att tro de ska få mat samt tak över huvudet. Men det finns även familjer där barnen förväntas försörja resten av

familjen och då kan prostitution vara ett alternativ. Flickor bli oftare exploaterade inom sexhandel än pojkar, det beror på att pojkarna anses vara mer värdefulla än flickor i vissa kulturer. (Unicef, 2020.)

Konventionen om barns rättigheter informerar att man ska bestraffa följande handlingar:

- Att man erbjuder eller levererar ett barn för att utnyttja det sexuellt, ta barnets organ för vinst eller tvinga till arbete.
- Genom att övertala eller agera som distributör för barnadoption där det strider mot internationella lagar.
- Att man erbjuder, erhåller, köper eller transporterar ett barn för prostitution till köparen.
- Produktion, distribution, spridning, import, export, erbjudan, handling- eller erhållande av barnpornografi. (Instytut Wymiaru Sprawiedliwosci, 2019, s. 661.)

Allt detta ska straffas oberoende i vilket land brottet begicks och oberoende om det utförts av en eller flera personer. (Instytut Wymiaru Sprawiedliwosci, 2019, s. 661.)

Barnhandel kan innebära att ett barn blir utnyttjat sexuellt och får ersättning för det. Det kan vara frivilligt eller så kan barnet ha blivit tvingad av en gärningsman. Det finns även barn som lever med en person som är äldre och utnyttjar barnet sexuellt. Barnet kan då få boende, mat, kläder och utbildning i utbyte vilket leder till att barnet blir beroende av den vuxna som utnyttjar hen och utnyttjandet kan fortgå. Barn som fallit offer för detta kan ibland i vissa länder bli behandlade av gärningsmannen som att det är barnet som är kriminellt eftersom det är förbjudet att sälja sexuella tjänster. Vilket leder till att barn som blir utnyttjade straffas istället för att få den hjälp de behöver. (Unicef, 2020.)

Olaglig adoption är en form av människohandel där adoptionen förekommer via olagliga vägar och målet är utnyttjande av barn. I vissa länder finns det agenturer som hjälper till vid olaglig adoption i stor skala. Det händer att mammor blir tvingade att skriva under ett *in blancodokument* (ofullständigt dokument). Dokumenten gör att barnen blir omhändertagna och målet är inte bara försäljning till en familj som av olika orsaker vill ha barn och uppfostra det utan också försäljning för prostitution, slaveri eller organhandel. I sådana fall är adoptionsföräldrarna gärningsmän och då handlar det om människohandel. Situationen är mera komplicerad om adoptionen skett på olagligt sätt men inte för att utnyttja barnet utan för barnets bästa. (Instytut Wymiaru Sprawiedliwosci, 2019, ss. 666-667.)

4.2.6 Organhandel

Transplantation av ett organ från en donator till en mottagare måste regleras av lagen samt ha en etisk bakgrund. Huvudregeln är att man inte ska sälja eller köpa organen samt att donatorn måste vara helt medveten om alla omständigheter runt hela processen, eftervården och ge sin tillåtelse. Från de första transplantationerna av njurar år 1954 och hjärta år 1967 har mycket ändrat och det är mycket lättare att utföra sådana operationer. Det är inte bara organ som hjärta, lever, njure eller mjälte som transplanteras utan också vävnader och celler. Det förekommer också transplantationer av tarmar, extremiteter eller hornhinnan från ögat. Det största problemet till organhandel är att det saknas organdonatorer. Gäller det dubbla organ så som njurar får man oftast en från någon familjemedlem, annars kommer de flesta organ från avlidna personer. Därför är det viktigt att man kom fram till att man kan dödförklara patienten när hen är hjärndöd, det ökade antal donatorer. Men det räcker fortfarande inte till alla som behöver. Det är just den bristen som gör att organhandel förekommer och har sina köpare. (Stec, 2017, s. 85.)

Ofta tvingas eller luras offer till samtycke att sälja något av sina organ. Gärningsmannen betalar sedan inget alls eller mycket mindre än avtalat. Organet kan tas under olika omständigheter och inte alltid av kunniga människor vilket i längden orsakar hälsoproblem eller död. Personen kan också kidnappas och organ tas då utan samtycke, vanligtvis tas organ som njurar och lever. (Stop the Traffik., 2020.) Den minst profilerade formen av människohandel är just organhandel. Det har nästan inte gjorts någon empirisk forskning kring det men berättelser från individer samt undersökningar där olaglig borttagande av organ dyker upp regelbundet. Det finns vandringsböcker som berättar om barn som kidnappats och dödas för sina organ men de empiriska bevisen är för små för att styrka detta. FN kom år 2006 fram till slutsatsen att det inte går att ge någon uppskattning på hur omfattande organhandeln är, ämnet var inte ett sådant som prioriterades. De flesta fall som granskades handlade om hur man från avlidna personer olagligt avlägsnat och handlat med organ eller vävnad. (Aronowitz, 2009, s. 110.)

Idag lever människan på ett sådant sätt att kroppens funktioner kan vara i fara eftersom nya hälsoproblem är ett resultat av dålig diet och förändrad miljö. Det gör att vissa organ slutar fungera och utan transplantation avlider personen. Livsviktiga organ och vävnader kan förekomma som en vara på svarta marknaden. Det finns brottsliga organisationer som kidnappar små barn och unga människor för att kunna sälja dem som organdonatorer. Att sälja en annan persons organ är ett brott som polisen och andra myndigheter efterspanar och

som borde straffas. Länder över hela världen kämpar för att motverka organhandel, förekommer det fortfarande och inte bara i de fattiga länderna. När man lever i fattigdom finns det en tro att om man säljer något av sina organ kommer hela familjen att ha det bättre ställt i framtiden. Forskningar visar att det inte är sant utan snarare tvärtom då donatorer avlider på grund av bristande hälsovård och bristande tillgång på läkemedel. (Stec, 2017, s. 83.)

Att svara på frågan hur man ska kunna motverka organhandel är inte lätt. För det första är det alla samhällen i olika länder som borde utvecklas och ändra inställning. Människan lever nu i en ganska kommersiell värld, där allt har sitt pris och man kan köpa i princip allt. Man glömmer att man ska ha respekt till människans liv och att det är ovärderligt. För det andra måste man prata så mycket som möjligt om organhandel. Om människor, mäktiga stora länder och världsorganisationer inte reagerar kan man lätt tolka det som ett tyst samtycke. Man måste komma ihåg att det vanligtvis är de fattigaste som drabbas och de stora humanitära organisationerna har som plikt att hjälpa just dem och prata om problemet. Det viktiga är att alla länder bör ha likadana lagar och att alla samhällen i samtliga länder tar sitt ansvar. (Stec, 2017, s. 93, 95.)

4.2.7 Barn som soldater

Kidnappning, påtvingad eller olaglig värvning av barn för att använda i beväpnade strider beräknades år 2009 ha påverkat 300 000 barn runtom i världen. Handel med dessa barn kan ske inom landet eller gränsöverskridande. FN menar att det finns en antydning till att handel med barnsoldater som sker gränsöverskridande ökar i väst- och Centralafrika ”som ett resultat av utarbetade internationella organiserade kriminella nätverk”. (Aronowitz, 2009, s. 103.)

Barn som blir utnyttjade under krig kan utnyttjas genom att bli soldater, spioner, sexslavar eller som tjänstefolk. Att använda barn som soldater har ökat då fiender kan rekrytera dem, oftast genom tvång eller kidnappning. Ökningen har även skett på grund av att automatvapen har blivit billigare och lättare att hantera vilket leder till att barn kan användas av dem och gärningsmannen rekryterar därför barn till soldater. Gärningsmannen kan även tvinga barnen att döda sin familj, för då är risken mindre att de rymmer hem eftersom det inte finns någon som väntar på dem hemma. År 2018 blev ungefär 2500 barn bortförda och utnyttjades som barnsoldater. Ett barn som utnyttjas som barnsoldat leder till enorma konsekvenser i den psykiska och fysiska hälsan. De blir vanligtvis torterade och våldtagna, vilket i sin tur leder

till att risken för STI ökar men även att hen blir beroende av droger. Det krävs mycket resurser för att ett barn som blivit utnyttjat som soldat ska kunna återvända till ett normalt liv utan våld och behöver därför få hjälp med att bearbeta traumat hen varit med om. (Unicef, 2020.)

I konfliktområden används barn som kockar, budbärare, spioner, sexslavar och som självmordsbombare. Tyvärr har antalet barn som är inblandade i beväpnade konflikter ökat med 159% från år 2012 till år 2019. Barn är lättare att manipulera och de lyder, de har inte ännu utvecklat känslan för fara och kräver inte så mycket resurser. Vissa barn föds in i militära grupper, medan andra kommer från familjer som identifierar sig med en sida av konflikten. Sedan finns det barn som frivilligt ansluter sig till grupper och de har inte riktigt förståelse för konsekvenserna, de förstår inte hur farliga deras uppgifter kommer att vara. (Meeuwisse, Swärd, Eliasson-Lappalainen, & Jacobsson, 2008, ss. 208-210.)

I krig har det blivit en strategi att döda, våldta kvinnor och barn samt misshandla människor. Barn är lättare att kidnappa och sedan används de som skottavlor och soldater. Ett barn som förlorar en eller bägge föräldrar löper större risk att bli utnyttjad på olika sätt eftersom barnet då är i en sårbar situation. År 2018 fann man 933 fall där barn under krig blivit utsatta för sexuellt våld. Där det skedde mest var i Somalia och Kongo. Det är vanligt att olika trupper som åker igenom olika byar våldtar barn, speciellt flickor och de kan även kidnappas och användas som sexslavar. Övergrepp på pojkar sker också, dock inte i lika stor utsträckning som på flickor, men det finns ett stort mörkertal eftersom pojkar känner skuld och skam och inte berättar sanningen lika lätt som flickor. Systematiska våldtäkter sker i länder som Irak, Nigeria och Kongo som en form för att bryta ned människor psykiskt men även för att förödmjuka sin fiende. (Unicef, 2020.)

4.3 Myter gällande människohandel

När skribenterna letade material till arbetet framkom det på flera ställen att allmänheten ofta har förutfattande meningar gällande människohandel och dess existens. Skribenterna har därför valt att lyfta fram de vanligaste myterna så att egna åsikter förhoppningsvis kan läggas åt sidan och ge större möjlighet för hälso- och sjukvårdspersonal att identifiera offer för människohandel. Sanningen om dessa myter presenteras också i detta kapitel.

I den amerikanska organisationen Dignity health rapport (2019, ss. 11–12) finns det 10 myter angående människohandel, vi har översatt dessa och listat dem här nedan.

1. Människohandel sker bara utomlands.
Sanningen är att alla länder påverkas av människohandel
2. Bara utländska nationaliteter/immigranter är offer i USA.
2018 kom ungefär 11 000 tips om människohandel varav 1237st involverade amerikanska medborgare.
3. Människohandel och människosmuggling är samma sak.
Människohandel är ett övergrepp på människans rättigheter medan människosmuggling är att bryta mot landets lagar för invandring.
4. Sexhandel sker aldrig i en laglig miljö, till exempel sexklubb.
Det har förekommit sexhandel på lagliga klubbar.
5. Alla prostituerade gör det av fri vilja.
Ofta utför vuxna sexarbete p.g.a. att de inte har några andra valmöjligheter. Vi borde bli bättre på att inte döma dessa personer utan hjälpa till med resurser och visa medkänsla.
6. Människohandelsoffer kommer att söka hjälp.
Personerna ser sig sällan som offer, speciellt barn och ungdomar. De kanske inte ser att de manipuleras/utnyttjas p.g.a. tidigare missbruk och de klandrar ofta sig själva, är rädda för myndigheter eller för gärningsmannen. Även bristande språkkunskap kan vara en faktor att de inte söker hjälp.
7. Endast kvinnor och flickor är sexhandelsoffer.
Det finns både män och pojkar som är offer för sexhandel. De yngre är ofta hemlösa pojkar eller personer som tillhör HBTQ-rörelsen.
8. Sex med barn händer aldrig i min närhet.
Sex med barn händer närmare än vi tror.
9. Alla sexhandlare är stereotypa hallikar.
Hallick associeras ofta med dyra kläder och status. Idag är det mer normaliserat och många pojkar och män som tillhör ett gäng vill bli hallik.
10. Människohandel handlar enbart om sexhandel.
Idag handlar människohandel om mer än bara sex. Det kan vara utnyttjande av arbetskraft, organhandel, barnsoldater m.m.

4.4 Människohandel i Finland

På polisens hemsida (2020) står det att enligt finsk lag räknas sexuellt utnyttjande med antydan till koppleri, tvångsarbete, organhandel med ekonomisk vinning samt andra

situationer där man kränker människovärdet som människohandel, vilket är ett brott. Väsentliga kriterier för att uppfylla brott för människohandel är att offret vilseletts eller att gärningsmannen utnyttjat sin ställning vilket gjort offret beroende av hen eller gjort offret så otrygg att hen tvingas arbeta som prostituerad. Gärningsmannen använder illegala metoder för att sätta offret i beroendeställning, vilket kan vara genom hot, våld eller genom att begränsa offrets frihet. Straffet för människohandel är mellan fyra och sex års fängelse. Den nationella handlingsplanen mot människohandel i Finland färdigställdes våren år 2005 och efter det har förvaltningsområdena som är delaktiga i processen själva tagit fram egna planer. Det ligger inom inrikesministeriets ansvar att planera den operativa verksamheten där centralkriminalpolisens (CKP) uppgift är att först och främst bekämpa människohandel och att ställa gärningsmännen till svars för brottet de begått.

Det har rapporterats att under de senaste fem åren utnyttjas både inhemska och utländska offer i mindre grad i Finland och finländska offer utnyttjas även mindre utomlands. Dock rapporteras en ökning av offren bland asylsökande och andra immigranter, där de flesta utnyttjas innan ankomsten till Finland. Majoriteten av offer för sexhandel nigerianska kvinnor. Utländska arbetare och invandrare som anländer till Finland är utsatta för utnyttjande av arbetskraft inom konstruktion, restaurang, jordbruk, transport, metallindustrin samt som städare, trädgårdsmästare och hushållsarbetare. Det är främst småskaliga verksamheter som utnyttjar människor än större kriminella organisationer. Säsongsarbetare som bärplockare är sårbara och utnyttjas som arbetskraft, där de flesta offer är thailändare. (U.S Department of State Publication Office of the Under Secretary for Civilian Security, Democracy and Human Rights, 2019, s. 198.)

När det gäller ofrivillig prostitution i Finland är det få offer som hittas, i jämförelse med andra delar av världen. Det är inte många fall av människohandel som går vidare till domstol. Gällande brottsrubriceringar av människohandel i Finland var det endast fyra fall som gått vidare till domstol och då har tre av dem handlat om arbets- och sexuellt relaterat utnyttjande. (Biaudet, 2010, ss. 9-10.) Tvångsäktenskap har blivit kriminellt både enligt internationella överenskommelser som Finland förbinder sig till men också i Finlands egen strafflagstiftning. Enligt strafflagen kan tvångsäktenskap straffas som människohandel (25 kap. 3 § i strafflagen), grov människohandel (25 kap. 3a § i strafflagen) eller olaga tvång (25 kap. 8§ i strafflagen). (Justitieministeriet, 2020, s. 8.)

I Finlands strafflag framkommer det att sexuell samvaro med personer som är under 16 år klassas som sexuellt utnyttjande av barn eller grov sexuellt utnyttjande av barn. Ett exempel

kan vara om en yngre person kommer in till sjukhuset och är under 16 år och det framkommer att sexuellt umgänge förekommer, flickan är gravid eller har redan barn i äktenskapet därav den andra partnern är äldre så strider det emot Finlands strafflag gällande sexualbrott. Då är yrkesutbildade skyldiga att göra brotts- och barnskyddsanmälan eftersom det kan handla om barnäktenskap. (Institutet för hälsa och välfärd, 2019.)

Forskning visar att år 2015 var identifiering av offer i Finland otillräcklig fast antalet utredningar, åtal och domar om människohandel ökade jämfört med tidigare år. Straffen blev dock inte tillräckligt höga så rekommendationerna var att fortsätta med att specialutbilda åklagare, domare och poliser som kan vara engagerade i bekämpning av människohandel. En nationell handlingsplan började utarbetas mot människohandel bland annat genom att skapa en ny tjänst som ombudsman vilken arbetar mot diskriminering samt fungerar som nationell talare för människohandel. År 2015 rapporterade regeringen 32 utredningar av fall för människohandelsoffer (20 st år 2014). (U.S. Department of State Publication Office of the Under Secretary for Civilian Security, Democracy, and Human Rights, 2016, ss. 170-172.)

I rapporten från år 2019 som U.S Department of State Publication Office of the Under Secretary for Civilian Security, Democracy en Human Rights tog fram (2019, ss. 196-197) framkommer det att Finland år 2018 var insatta i 88 utredningar av människohandel varav 38 handlade om sexhandel, 20 utnyttjande av arbetskraft och 30 var obekräftade. Det lyfts också fram vikten av att öka utbildningen och kunskapen om människohandel hos tjänstemän i landet som domare och åklagare. Det föreslogs även att myndigheter skulle specialutbildas i ämnet för att ha kunskap om hur de ska gå tillväga med utredning och handhavandet av människohandelsoffer. De föreslogs även att regeringen ska bevilja mera medel för genomföring av utbildning för arbetstagare som kan komma i kontakt med människohandelsoffer. Detta för att lättare kunna känneteckna, identifiera och handleda dessa offer. De vill även utarbeta en klar och tydlig anvisningsmanual för hur de ska gå tillväga för de utnyttjade offren i Finland som inte vill involvera polismyndigheten. Myndigheter erkänner i rapporten att det finns riktlinjer att nyttja men att dessa är bristfälliga och kunskap kring identifiering och kännetecken är svag. Som grund för detta startades det en hänvisningsprocess som skulle hjälpa myndigheter med identifiering men tyvärr har det inte budgeterats finansiering för detta projekt i regeringen och genomförandet har inte blivit av. År 2017 spenderade Finlands regering 955 000 € på människohandelsoffer, år 2018 hade regeringen höjt summan till 1,200 000€ för handelsoffren, samt 257 000€ beviljades till flertal organisationer för människohandel.

Den som är mest insatt i människohandel i Finland är diskrimineringsombudsmannen, som är Finlands nationella rapportör. Hen följer arbetet mot människohandel i landet eller företeelser som har samband med människohandel, uppfyller internationella skyldigheter och nationella lagstiftningar på ett lämpligt sätt. Ombudsmannen kan komma med förslag, rekommendationer, yttranden och råd sammankopplat till arbetet mot människohandel. Hen kan också vara till hjälp vid juridisk rådgivning och i mycket speciella fall vägleda offer i rätten. Vart fjärde år lämnar rapportören en massiv rapport med rekommendationer till riksdagen. (Diskrimineringsombudsmannen, u.å.) I rapporten till Riksdagen från år 2018 (2018) framkommer det att Finland har blivit bättre på att identifiera offer för människohandel sedan rapporten år 2014. Däremot behöver landet bli bättre på att få gärningsmännen dömda, även om man blivit snabbare med att få igång utredningarna.

4.5 Myndigheter och hjälporganisationer i Finland

I Finland finns det olika myndigheter och hjälporganisationer där offer för olika typer av människohandel kan söka hjälp. Bland dessa finns *hjälpssystemet för offer för människohandel* som är en myndighet och har till uppgift att se över rättigheterna ett offer har och är verksamma i hela landet. *Arbetskyddsförvaltningen* ser till att det är tryggt på arbetsplatsen och att miljön inte är dålig för hälsan. *Brottsofferjouren* är en organisation som stöder offer gällande alla typer av människohandel och även andra brott, vilka är verksamma i hela Finland. *Pro-tukipiste ry* hjälper offer som utnyttjas sexuellt på olika sätt och även det är en organisation. De är verksamma främst i regionen runt Helsingfors, Birkaland och Åboregionen. *Monika-Naiset Liitto ry* stöder invandrarkvinnor och -barn som har blivit utsatta för våld. Organisationen finns i kris- och integrationscentrets mottagningar som är riksomfattande. De tillhandahåller bostäder inom Helsingforsområdet samt det riksomfattande skyddshemmet Mona. *Flyktingrådgivningen ry* riktar sig till asylsökande, personer som söker, inväntar eller helt saknar uppehållstillstånd. Dessa har kontor i Helsingfors men verkar i hela landet. *Internationella migrationsorganisationen IOM* är en riksomfattande organisation som stöder människohandelsoffer samt immigranter som frivilligt vill tillbaka till sitt hemland eller något annat land. *Global Clinic* hjälper papperslösa personer. Dessa finns i Helsingfors, Åbo, Lahtis, Tammerfors, Joensuu och Uleåborg. *Samaria rf* stöder kvinnor som fallit offer för människohandel samt deras barn. Dessa finns i Helsingforsregionen. *Diakonin* genom församlingar hjälper offer, speciellt de offer som inte har rätt till statlig eller kommunal hjälp. De kan hjälpa med nödinkvartering och mat. (Ihmiskauppa, u.å.)

År 2019 mottog hjälpsystemet för människohandel emot ett rekordstort antal nya klienter. 229 nya klienter varav 70 uppskattningsvis hade utnyttjats i samband med människohandel. Den vanligaste orsaken till utnyttjande var tvångsarbete främst inom restaurang- och städbranschen samt byggarbeten. År 2019 upptogs 33 klienter som antogs blivit utnyttjade för tvångsarbete. De har annat än finskt medborgarskap men bland arbetsgivare stöter man ibland på finländare. Det har bedömts att 20 personer har fallit offer för tvångsäktenskap, dessa fall består av äktenskap som ingåtts i Finland eller krav om äktenskap i Finland samt där det påbörjats utomlands och fortgått när familjen kommit till Finland. Avslöjandet sker då myndigheter vidtar åtgärder i våld i nära relationer. Gällande människohandel i Finland år 2019 upptäcktes även fall av tvångstiggeri, tvång till brott samt sexuellt utnyttjande. Sammanlagt fanns det 521 av 676 personer i hjälpsystemet år 2019 som misstänkta offer för människohandel. År 2018 hade hjälpsystemet 455 klienter motsvarande 322 år 2017. Det betyder att antalet klienter har mer än fördubblats på två år. De flesta har fallit offer utanför Finland men är i behov av hjälpinsatser fortsatt när de kommer till Finland då de ofta blivit utnyttjade under lång tid. Man räknar med att 60 – 70 % av klienterna har fallit offer utomlands. Av de som fallit offer utomlands är det vanligast att dessa blivit utsatta för sexuellt utnyttjande, vilken är den typ av människohandel som Finland är sämre på att identifiera. (Hjälpsystemet för offer för människohandel, 2020.)

4.6 Kännetecknen och identifiering

Att identifiera människohandelsoffer är en komplicerad process som kan ta tid. Det som måste göras är att bedöma och motivera skälen till att det finns misstankar om att personen är ett offer. Vissa personer behöver veckor på sig för att börja lita på myndigheter eller på den som vill hjälpa till och våga berätta om situationen. Proceduren behöver vara effektiv och noggrant planerad det är därför viktigt att personer som arbetar på institutioner och myndigheter är utbildade, kan identifiera offer och känner till alla moment. (Jokinen, Sorrentino, Buchowska, & Polatside, 2015, s. 31.)

Ett "typiskt" offer finns inte. Det är inte bara unga kvinnor som är offer för sexhandel och offren utnyttjas inte heller endast i den kommersiella sexindustrin. En egenskap som skiljer offren åt är hur de hanterar sin situation. Vissa offer erkänner sin situation och vill söka hjälp samt samarbeta med rättsliga myndigheter medan andra offer vägrar erkänna sin relation till handeln eller identifierar sig inte som ett offer och därför vägrar hjälp. (Aronowitz, 2009, ss. 48-49.)

Generella faktorer som man bör ha i åtanke gällande misstanke om människohandel kan vara: ålder, kön, etnisk tillhörighet, arbetsområde eller nationalitet, tecken på övergrepp (eller fysiskt våld) tecken på trauma eller psykisk misshandel (Jokinen, Sorrentino, Buchowska, & Polatside, 2015, s. 31).

Då en patient kommer in till en akutavdelning finns det risk att viktiga indikatorer missas då patienterna blir triagerade. Detta beror på att "röda" flaggor kanske inte syns vid första anblick eller patientkontakt. Patienterna kan ha blivit utsatt för flera olika typer av människohandel som sexuellt övergrepp, försummelse eller våld. Sjukvårdspersonal bör alltid vara observant på olika tecken hos patienterna som kan ha blivit utsatt för något typ av övergrepp. Viktiga tecken kan observeras under hela patientens sjukhusvistelse. (Dignity Health, 2019, s. 8.)

Identifiering av offer är svårt när det gäller vuxna men är ännu mera problematisk när det kommer till barn. Med tanke på outvecklad psykisk förmåga och att de är beroende av vuxna är barnet lätt att manipulera. För det mesta är de yngre barnen inte ens medvetna om sin situation. Därför är utbildning för personer i olika myndigheter viktig, så att de lägger märke till barn som reser med vuxna. Samhället behöver också reagera, om tiggeri förekommer bör man informera myndigheter. (Instytut Wymiaru Sprawiedliwosci, 2019, s. 668.)

Enligt Aronowitz (2009 s. 215) fanns år 2009 allmänna tecken på människohandel. Det framkom att offer har agerat på basen av falska löften, arbetar mot sin vilja och har inte någon möjlighet att lämna sin arbetsplats. Offret vet inte heller var hen bor eller arbetar. Tecken som att offret inte kan språket eller visar rädsla för att avslöja att man är immigrant förekommer också. Kontroll av annan person genom att offret själv inte har hand om sina ID- eller resehandlingar, offret visar tecken på att hen kontrolleras genom instruktioner och inte kan lämna situationen. ID- och resehandlingar kan också vara falska och offret tvingas till arbete under särskilda förhållanden. Tecken kan också vara att visa ångest, rädsla och att någon annan för ens talan fast man har en direkt dialog med offret. De kan känna misstro eller hot om att bli överlämnade till myndigheter, våld eller utpressning av offret och anhöriga är också tecken på människohandel. Det kan finnas tecken på att viss typ av jobb utförts eller att personen hittas på, eller i närheten av, en plats som förknippas med handel av människor. Offer har ej möjlighet att förhandla om sina arbetsvillkor, får ingen lön eller väldigt lite lön. Det finns också offer som inte själv har tillgång till sina pengar och arbetar många timmar under en lång period utan lediga dagar. Det visade sig att offer bodde i en dålig miljö och inte hade tillgång till vård. Dessutom begränsades den sociala kontakten med

omgivningen och familjen. Offret kände att hen var i en beroende situation och har betalat för transport till ett annat land genom att betala tillbaka genom att arbeta eller leverera tjänster i destinationslandet.

Offer kanske döljer sin situation för att hen inte vill få en stämpel som offer, hen kanske inte kan sina rättigheter eller vet inte om att hen är ett offer. Brister i kunskap om rätten till hjälp eller så kanske hen skäms eller har dåligt samvete. De kan vara rädda för hämnd, straff av både gärningsman och samhället, är beroende av sin gärningsman (s.k. Stockholmssyndrom) samt att offer kan betraktar sin nuvarande situation bättre än den var före. (Jokinen, Sorrentino, Buchowska, & Polatside, 2015, s. 32.)

De som har störst möjlighet att identifiera ett offer är polisen, arbetsinspektörer, företagshälsovård, sjukvårdspersonal och socialarbetare. Men också skol- och dagispersonal, arbetsförmedlingen, fackföreningar och olika organisationer. Kyrkan, stödgrupper, privata företag, taxichaufförer, hotellpersonal samt privatpersoner är viktiga aktörer i identifiering av människohandelsoffer. (Jokinen, Sorrentino, Buchowska, & Polatside, 2015, s. 37.)

Personal inom hälso- och sjukvård behöver ha kunskap om att hjälpa människohandelsoffer genom att veta vilka riskfaktorer samt hälsorisker som finns hos offren. Hälsovården kan vara ett av de vanligaste tillfällena då människohandel observeras och offret kan få hjälp. Vårdpersonal kan agera i omständigheterna som ökar risken för att bli utnyttjad och på så sätt stödja arbetet i att förebygga människohandel. Man ska se till att offrets säkerhet inte äventyras eller att hens fysiska och psykiska mående inte försämras. Ett offer ska inte hjälpas mot sin vilja, om det inte handlar om ett minderårigt offer då barnskyddslagen ska följas. Offrets mänskliga rättigheter ska beaktas därför är det viktigt att ge tillgång till brådskande vård. Dessutom ska mötandet ske på ett jämställt sätt som är respektfullt. Man ska därför lägga sina egna fördomar och attityder åt sidan. (Internationella migrationsorganisationen, 2019, ss. 13-19.)

Det är svårt att arbeta fram ett verktyg som fångar upp all nödvändig information som kan behövas för sjukvårdspersonal då alla situationer med offer kan vara olika. Därav är det viktigt att sjukvårdspersonal, främst akutvårdspersonal får ordentlig utbildning och strategi inom ämnet så de vet hur de ska gå tillväga och vilka tecken som bör observeras då offer kan ha blivit utsatt för olika typer av människohandel. Offrets upplevelser är oftast väldigt traumatiska och därför är det viktigt att personalen vet hur de ska gå tillväga och gör en så

bra personcentrerad vård som möjligt för offret så vistelsen på sjukhuset inte behöver bli så traumatisk. (Dignity Health, 2019, s. 8.)

Det skulle vara viktigt att ha ett system som ordnas för att få ner antalet fall gällande människohandel. Det kan göras genom ett samarbete mellan exempelvis EU och internationella samfundet samt att det bör införas utbildning till personal men även att alla länder bör jämföra och hjälpa varandra mer för att uppnå resultat det vill säga ha samma mål. (Demirovski & Berat, 2019.)

På vissa platser finns det större chans att påträffa offer för människohandel. Det kan vara kommunikationsplatser så som flygfält, tågstationer, hamnar och busstationer. Det är ofta där immigranter befinner sig och där kan rekrytering ske. Städer där det är vanligt att prostituerade går, narkotika- och cigarettförsäljning äger rum samt tiggeri förekommer kan vara platser där offer påträffas. Offer kan också finnas vid boende för hemlösa, hos fattiga familjer, missbrukare och före detta fångar eller arbetslösa. Stora byggplatser och bondgårdar där immigranter arbetar. På sjukhus och hälsocentraler kan man påträffa immigranter som har en osäker situation och då speciellt inom akutmottagningar och prehospital vård. Platser kan också vara vid ambassader och konsulat, där immigranter söker uppehållstillstånd samt vid socialkontor. Offer kan också påträffas via eskortannonser och sociala medier. (Jokinen, Sorrentino, Buchowska, & Polatside, 2015, s. 25.)

Projektet Askelmerkit dialogiseen tunnustamiseen producerade genom ett STEA finansierat projekt ett dokument på finska innehållande kännetecken för människohandel. Projektet genomfördes med stöd från EU:s fond för intern säkerhet. (Ihmiskauppa, u.å.) Dokumentet har skribenterna fått hjälp att översätta från finska till svenska av en finskspråkig person, så jämförelser kan göras när den nya produkten framställs (se bilaga 4). Den finskspråkiga broschyren gällande kännetecken för människohandelsoffer som finns tillgänglig anser skribenterna är för lång och innehåller för mycket information. Vi kommer att göra en mer lättillgänglig poster med grundläggande information. En svenskspråkig poster som har mer komprimerad information, är lättläst och fångar uppmärksamhet kommer därför att framställas. Finland är officellt tvåspråkigt och därför finns det underlag för svenskspråkigt material också.

Internationella migrationsorganisationen (IOM) (2018, ss. 1-10) har med finansiering av Social- och hälsoorganisationernas understödscentral (STEA) tagit fram riktlinjer för hur social- och hälsovård ska kunna identifiera eventuella offer för människohandel. Tanken är

att anvisningarna ska vara till hjälp för social- och hälsovården att också kunna hänvisa eventuella offer vidare till hjälpsystemet. Dokumentet har bra och värdefull information men tanken med den nya produkten är att den ska kunna sättas upp på väggen och vara mera lättillgänglig, att den ska vara lite mera snabbläst samt att den viktigaste informationen ska finnas på en sida.

5 Litteraturstudiens material

Kapitlet innehåller en analys och sammanfattning av den vetenskap som finns inom ämnet (Patel & Davidson, 2003, s. 130). Materialet som skribenterna använt i arbetet har valts enligt processen på s. 5.

Människohandel - vad är det och hur känner man igen ett eventuell offer? Vilka riskfaktorer och riskgrupper finns? Enligt Angels (2016) kan berättelser som kommer direkt från offer ge oss en bild där det framkommer gemensamma tecken men samtidigt påminna om att varje människa är unik och varje fall kan vara annorlunda.

Det görs olika undersökningar och statistik för att göra en profil för offer och man vet att varje fall är unikt men oftast förekommer det ändå ett mönster och det hjälper sedan till att identifiera offret (Ministerstwo Spraw Wewnętrznych, 2016, ss. 58-82).

Inom sexarbete är det oftast barn och ungdomar som är offer och forskning visar att det vanligtvis handlar om kvinnliga offer, men det finns också unga män som utsätts. Man kom fram till att vårdpersonal inte förstår att problematiken inte bara är lokalt utan den finns överallt. (Bauer, Brown, Cannon, & Southard, 2019.)

En vuxen människa förstår ganska fort sin situation medan ett barn inte kan förstå allt och har svårt att koppla sin egen situation till människohandel. Det kan vara svårt att identifiera barn som människohandelsoffer och därför är det extra viktigt att kunna läsa av signaler som barnet omedvetet skickar eller omständigheter som kan tyda på det. (Izdebska & Zielona-Jenek, 2019; Fundacja Dzieci Niczyje, 2012.)

Rapporter visar att det finns många immigranter som inte varit medvetna under resans gång att de kommer bli utnyttjade inom människohandel. Det finns personer som kommer som illegala flyktingar och då finns det en rädsla att visa sig för myndigheterna. Detta är situationer som försvårar identifiering av offer. Det är ett lågt antal offer som blir upptäckta och det behöver bli en förbättring och det behöver ske under det första mötet där identiteterna

fastställs. De olika destinationsländerna bör förbättra sin kontroll vad gäller människorna som kommer in landet, kontrollera deras arbete, upplysa dem om vilka rättigheter som finns och vad som är lagligt eller olagligt för att minska på utnyttjandet av arbetskraft. Myndigheterna bör även vara mer uppmärksamma på de personer som kommer ensamma, utan sin familj samt barn som kommer själva, asylsökande barn eller flyktingar som är kvar av migrerande föräldrar. (Organization for Security and Co-operation in Europe, 2019.)

Studier visar att det finns bristfällig kunskap om människohandel runt om i världen och de uppmanar alla som arbetar med juridiska verksamheter att engagera sig mer och få mer kunskap om ämnet, dessutom har det visat sig att personer inom social- och hälsovård behöver mer lärdom i identifiering av människohandel. Viktigt är ett anti-trafficking samarbete där man genom att känna till medicinska- och mentala hälsorisker samt ordnar samarbete på olika nivåer. Personer som styr över offren gör dock allt för att inte dra åt sig uppmärksamhet från samhället, dessutom är inte människohandel ett tillräckligt välkänt fenomen för omgivningen vilket gör det svårare att identifiera och uppmärksamma. En del offer känner sig inte som offer, vissa känner skam eller är rädda för att bli bestraffade för brott och handlingar de tvingats till att göra och vågar därför inte söka hjälp. (Kervinen & Ollus, 2019, ss. 86-91; Greenbaum, Edwards, Tsai & Albright, 2019.)

För att väcka intresse hos samhället är det viktigt att komma ut med fakta och statistik som visar hur stort problemet är (Anderson, Kulig, & Sullivan, 2019). För att ha möjlighet att fördjupa sig i problematiken är det viktigt att bekanta sig med grundlig information om historisk bakgrund, former och andra grundläggande information (Sonta, 2015).

Det finns publikationer där författare uppdaterar sina studier och där kan en systematisk utveckling inom "branschen" ses. Informationen från ifjol kan vara halvaktuell, samtidigt som metoder för att förebygga trafficking också ständigt utvecklas och anpassas till "modernare" metoder från gärningsmän. Problemet uppmärksammas i flera länder då antalet organisationer ökar, både statliga och andra, som hjälper offer på olika sätt. (Siddharth, 2017; Nichols, 2016.)

Osce organisationen är en organisation för säkerhet och samarbete. Det finns vissa riktlinjer för att identifiering ska bli bättre och skydd till människor som blivit utsatta för människohandel när det gäller människor som är på flykt. Planen som organisationen har är att varje land får en ökad kunskap och medvetenhet om människohandel bland invandringsmyndigheter. Länder som tar emot flyktingar bör även ha ett bättre samarbete

emellan för att kunna öka identifieringen av människohandel och skydda deras rättigheter. Genom att öka kunskapen om människohandel för hela samhället, öppnas alla ögon för att lättare kunna se om något inte står rätt till, vilket målet är. (Organization for Security and Co-operation in Europe, 2019.)

Finigan-Carr, Johnson, Pullman, Stewart & Fromknecht (2018) genomförde en forskning som indikerar och lyfter fram bristen hos befolkningen angående saknad kunskap i att känna igen offer, detta p.g.a. den nonchalanta attityden att det inte händer i ens närhet.

Meshelemiah & Lynch (2019 s. 287) menar att sjukvården har en viktig och unik roll när det handlar om identifiering av människohandelsoffer. Det finns dock bevis på att det saknas evidensbaserade anvisningar för hälso- och sjukvårdspersonal kring människohandel trots att det förekommer fysiska och psykiska hälsohinder i stor utsträckning hos offren. Det framkommer i forskning att det förekommer ytterst begränsat med material hur vårdpersonal ska identifiera, hänvisa och omhänderta personer som fallit offer för människohandel. Forskningens resultat visade att det är stort behov av att utveckla ett hjälpmedel för vårdgivare så att dessa i framtiden lättare ska kunna identifiera offer. (Hemmings, o.a., 2016.)

Sjukskötare bör vara uppmärksamma på kännetecknen för att ha möjlighet att identifiera människohandelsoffer. Sjukvården är en av de fyra mest vanligaste aktörerna som offer uppsöker då de fortfarande är i fångenskap. Andra instanser är präster, polis och lärare. Denna forskning är gjord för att utforska identifiering av människohandel samt hur man ska kommunicera med potentiella offer och har utvecklats för sjukskötare och deras roll gällande ämnet. (Conrad & Downing, 2018.)

I en forskningen av Katsanis, o.a. (2019) framkom det, som i många andra forskningar, att sjukvården spelar en stor roll i identifieringen av människohandelsoffer och de föreslog att ett bättre system för identifiering behövs.

Studier har granskats där hälsoproblem som uppkommer vid sexuellt utnyttjande och sexhandel har undersökts, detta gällande barn i USA. Där framkommer det att behovet av mer forskning är stort. (Le, Ryan, Rosenstock, & Goldmann, 2018.) Man vet att barn som faller offer för människohandel får flertalet fysiska och psykiska problem men man vet ganska lite om omständigheterna som underlättar för hälso- och sjukvårdspersonal så att dessa kan ge en bättre vård (Greenbaum, Edwards, Tsai & Albright, 2019).

Det har gjorts studier där de tagit kontakt med gifta tonåringar för att kartlägga mönster av sexuellt våld (Thupayagale-Tshweneagae, Phuthi, & Ibitoye, 2019). Genom forskning har det framkommit att barnäktenskap påverkar offrets hälsa, välbefinnande och utveckling i negativ riktning. I världen finns det över 650 miljoner personer som har gift sig före de fyllt 18 år, fenomenet är vanligast i Afrika. (Kenny, Koshin, Sulaiman, & Cislighi, 2019.)

Det är viktigt att se skillnad mellan myter och fakta gällande alla former av människohandel där barn är involverade. För att det ska kunna uppfyllas krävs mer utbildning av hälso- och sjukvårdspersonal samt andra myndigheter och organisationer som kommer i kontakt med offer. Det är svårt att identifiera offren då personalens personliga åsikter, massmedias förvrängda bild samt komplicerad lagstiftning försvårar situationen. Detta tillsammans med brist på erkännande hos offren själva. (Gonzales-Pons, Gezinski, Morzenti, Hendrix, & Graves, 2019.)

Roney och Villano (2020) menar att barntrafficking är det mest underrapporterade brottet och att mer kunskap behövs. Sjukskötare som tar hand om traumapatienter i alla möjliga delar av sjukvården behöver lära sig om ämnet. Barn som faller offer för människohandel är inte mogna och har ingen kognitiv förmåga att förstå och samtycka till vad som händer. Gärningsmannen lovar vanligtvis ett bättre liv och genom manipulering få offer att göra som de vill.

Yrkesverksamma personer som kommer i kontakt med barn spelar en viktig roll när det kommer till att identifiera risker hos utnyttjade barn, vilket blir möjligt om de får undervisning i att känna igen tecken på människohandel (Finigan-Carr, Johnson, Pullman, Stewart, & Fromknicht, 2018). Många socialarbetare som arbetar med barn har en stor uppgift att identifiera minderåriga offer och då borde de inte koncentrera sig bara på myter eller de kännetecken som är mest kända. Det finns behov av bredare metoder för identifiering, helst olika beroende på stället där offret blir identifierat. Samt att det är farligt att inte uppdatera metoder och lära känna nya kännetecken. Socialarbetare som arbetar med familjer har lite mera tid till att lära känna familjemedlemmar och se olika tecken. Däremot är ett möte på hälsocentralen kort och kräver annorlunda verktyg för identifiering. Det är mycket viktigt att man ständigt utbildar tjänsteman i ämnet och uppdaterar informationen. (Gonzalez-Pons, Gezinski, Morzenti, Hendrix, & Graves, 2019, ss. 4-6.)

Hos barnhandelseoffer är psykisk ohälsa vanligt förekommande, av de offer som undersöktes i studien var 78% flickor och resten pojkar. Vanligaste diagnoser som framkom var bland

annat PTSD, depression, reaktion på allvarlig stress och anpassningssvårigheter. Det framkom också att vårdpersonal, socialarbetare, skolpersonal, anhöriga och övriga kontakter som barnet har behöver vara uppmärksamma på tecken på eventuellt utnyttjande. (Ottisova, o.a., 2018.)

Barnhandel är bland de mest inkomstbringande kriminella verksamheterna i världen och den växer snabbt. Akademiska centrum och andra utbildningsinstitutioner borde inkludera kurser gällande kännetecken, identifiering och riktlinjer för att anmäla människohandel och att olika instanser bör bli bättre på samarbete för att kunna identifiera eventuella offer. Sexhandel samt övergrepp mot barn och unga är det som får mest uppmärksamhet av forskare och beslutsfattare. (Hadjipanayis, Crawley, Stiris, Neubauer, & Michaud, 2018.)

I en forskning gjord av Okecha, Hansenb, Howardc, Anarfid, & Burnsa, (2018) kom det fram att människohandelsoffer får ofta bestående psykiska men trots hjälp, vård och återintegrering i samhället.

Det har gjorts en undersökning gällande fysiska och psykiska symtom hos både män och kvinnor som fallit offer för människohandel där det framkom att kvinnor lider större risk för fysiska-, sexuella- och mentala besvär (Oram, o.a., 2016).

6 Resultat

Skribenterna har i deras litteratursökningsprocess sökt efter artiklar som berör ämnet människohandel på flera olika databaser, som nämns i litteratursökningsprocessen. Närmare 40 artiklar valdes men efter att dessa kritiskt granskats enligt tabellen på sid 4 har 17 artiklar valts ut till arbetet. Urvalet har skett genom att alltid ha syftet och frågeställningarna i tankarna.

Av de 17 artiklar som valdes tog 13 av dessa upp vikten av utbildning för hälso- och sjukvårdspersonal gällande människohandel och 11 artiklar tog upp hur viktigt det är att dessa offer identifieras.

Efter innehållsanalysen av de artiklar som valdes kodades och kategoriserades de enligt beskrivningen på sidan 5. När skribenterna sedan har granskat och bearbetat artiklarna ett flertal gånger har vi kunnat se upprepade kännetecken som huvudvärk, sexuellt överförbara sjukdomar, PTSD och depression. Utifrån dessa tecken har vi sedan suttit ner och sett vilka tecken som hör till samma tema och skribenterna har då kunnat utforma olika kategorier.

Kännetecken som har hittats blir då koder till kategorierna. Koder som plockats ut och kategoriserats har gällt just kännetecken och identifiering. Skribenterna har valt att inte koda och kategorisera följder och eftervård då dessa inte svarar på vårt syfte med arbetet och skulle dessa inkluderas skulle arbetet bli för brett och tiden inte räckta till att få med allt. Därför har artiklar som innehållit hur man ska följa upp och hänvisa offer vidare valts bort. Figur 2 visar vilka koder som plockats ut samt vilka kategorier som valts.

Figur 2 - Kodning och kategorisering

Kategori	Kod
Social hälsa	Språk, kultur, ekonomi, ID-handlingar, klädsel, boende, arbete, utbildning, integritet
Fysiska tecken	Frakturer, förlamning, smärta, hudskador, nutrition, infektioner, sjukdomar, hygien, cirkulation, misshandel
Psykiska tecken	PTSD, depression, ångest, självmordstankar/självmordsförsök, självskadebeteende, psykoser, missbruk, stress, sömn, minnesstörning, tvångssyndrom
Sexuell hälsa	Graviditet, abort, STI, HIV/AIDS, övergrepp,
Känslor och beteende	Förnekelse, misstro, försiktighet, desorienterad, lögner, samarbete, försummelse, anpassningssvårigheter
Riskfaktorer	Familjesituation, missbruk, våld, ekonomi, arbetslöshet, psykisk ohälsa, språk, immigration, naturkatastrofer, utbildning, boendesituation, sociala kontakter,

Hinder för identifiering	Kriminalitet, diskriminering/felbehandling av vårdpersonal, barn blir isolerade/kontrollerade, hemlighålla situationen, beroende av gärningsman, brister i kunskap, misstro, språkbrist, kultur, personalbrist, brist på kunskap/utbildning
---------------------------------	---

Genom innehållsanalysen framkommer det att människohandelsoffer kan drabbas av olika fysiska och psykiska störningar i olika områden, bland annat neurologiska, gastriska, dermatologiska, kardiologiska och psykiska (Meshelemiah & Lynch, 2019, ss. 292-295).

Kvinnor, män, flickor, pojkar och transpersoner kan alla drabbas av människohandel. Ett sätt att bli särskilt vaksam på om någon är utsatt för människohandel är att känna igen tecken och indikatorer. Den individuella situationen för offren varierar men det som är gemensamt är att en bedömning av observationer och offrets egen skildring alltid måste utföras. Om en person uppvisar mer än ett tecken betyder det inte att personen behöver vara ett offer. Du behöver dock ha i åtanke att personen kan vara ett offer trots att hen inte uppvisar något tecken. (Jämställdhetsmyndigheten, 2019, ss. 29-30.)

6.1 Social hälsa

En indikation på att en person kan vara offer för människohandel är att hen har okunnighet eller har väldigt lite kunskap i det lokala språket (Hemmings, o.a., 2016, s. 7). Att en person lever i fattigdom kan vara ett kännetecken på människohandel. Detta är något hälso- och sjukvårdspersonal behöver vara observant på. (Conrad & Downing, 2018, s. 24; Bauer, Brown, Cannon, & Southard, 2019, s. 350.)

Om en person som är i kontakt med hälso- och sjukvården inte har tillgång till ID-handlingar kan detta vara ett tecken på människohandel (Hemmings, o.a., 2016, s. 7). Falskt namn eller falska ID-handlingar för att få tillgång till vård är något som människohandelsoffer använder sig av, detta för att skydda sig själv eller sin familj från gärningsmännen. Detta också för att de är rädda för myndigheter och känner rädsla för att bli anmälda för brott. (Katsanis, o.a., 2019, s. 16; Bauer, Brown, Cannon, & Southard, 2019, s. 350.) Offret kan också ha blivit lovad ID-handlingar eller uppehållstillstånd av gärningsmännen men dessa erhålls aldrig

(Conrad & Downing, 2018, s. 20). Människohandelsoffret kan också uppge falsk identitet p.g.a. missbruk och vill därför inte tillkännage sig (Katsanis, o.a., 2019, s. 9).

Det är viktigt att hälso- och sjukvårdspersonal observerar vad ett eventuellt offer har för klädsel. Är kläderna anpassade efter vädret? Anpassade efter ålder? Man bör också observera om personerna kommer flera gånger till sjukvården och använder exakt samma kläder vid varje tillfälle. (Roney & Villano, 2020, s. 40; Bauer, Brown, Cannon, & Southard, 2019, s. 350.)

Vad gäller barn som är offer för människohandel kan ett kännetecken vara att dessa inte bor hos föräldrarna eller hos sina egna släktingar. Ungdomar som faller offer för människohandel hoppar ofta av skolan eller går inte alls i skolan. (Hemmings, o.a., 2016, s. 4.)

En person som kontrolleras som inte har frihet att lämna arbetsplatsen eller inte kan lämna landet är indikatorer på att personen kan vara offer för människohandel. Följeslagaren som kontrollerar offret fungerar ofta som offrets talesperson. (Gonzales-Pons, Gezinski, Morzenti, Hendrix, & Graves, 2019, s. 2; Hemmings, o.a., 2016, s. 7; Conrad & Downing, 2018, s. 24.) Om följeslagaren vägrar att lämna offret ensam med personalen bör man också vara uppmärksam på om det kan handla om människohandel (Bauer, Brown, Cannon, & Southard, 2019, s. 350). Barn är ofta isolerade från andra och konstant under uppsikt (Roney & Villano, 2020, s. 40).

6.2 Fysiska tecken

Sjukskötarens roll när det kommer till identifiering av människohandelsoffer är att känna igen hudskador som blåmärken och brännskador. Frakturer ska uppmärksammas som ett fysiskt tecken vid identifiering av människohandelsoffer. Dessutom kan frakturer som inte läkt förekomma. (Conrad & Downing, 2018, s. 24.) Vanliga tecken på att personen är ett offer för människohandel är fysisk misshandel. Mindre vanliga tecken som rapporterats är tatueringar eller tecken på tortyr. 1 av 7 ungdomar från USA berättade att de som säljs för sexhandel oftast får stå ut med fysisk- och sexuellt övergrepp samt försummelse. (Gonzales-Pons, Gezinski, Morzenti, Hendrix, & Graves, 2019, ss. 2-3.) Tatueringar eller ärr kan indikera kontroll av en gärningsman, därför bör man vara uppmärksam på tatueringar med ett mansnamn och streckkoder i nacken, ansiktet, extremiteter och inuti patientens mun. Det kan stå ”pappas flicka” eller liknande. (Roney & Villano, 2020, ss. 38,40.)

Kroppen kan visa många tecken på våld och trauma. Det kan vara brännskador, blåmärken i flera läknings stadier, mönstrade skador på ansiktet, rygg, skinkor, bakre armar och lår efter något föremål eller händer. Dessa skador är vanliga hos offer som blivit utsatta för någon form av tortyr. På nacken kan man uppmärksamma kvävningmärken. När offer har försvarat sig förekommer märken på armar och ben. Märken efter strykjärn eller cigaretter är uppenbara att känna igen. Det är viktigt att göra en dokumentation genom att fotografera storlek, form, plats och allt annat viktigt av varje märke på huden. (Roney & Villano, 2020, s. 40; Hemmings, o.a., 2016, s. 4.)

Kronisk smärta som ryggsmärta, magsmärta och huvudvärk är ett fysiskt symtom hos offer för människohandel. Det är vanligt med fysiska symtom som följd av människohandel. (Le, Ryan, Rosenstock, & Goldmann, 2018, s. 220; Gonzales-Pons, Gezinski, Morzenti, Hendrix, & Graves, 2019, s. 2; Greenbaum, Edwards, Tsai & Albright, s. 2.)

Dåligt hanterade kroniska sjukdomar är förknippade med människohandelsoffer. Detta på grund av att en gärningsman vanligtvis utnyttjar personer för egen vinning och vill därför inte erhålla med sjukvård. (Roney & Villano, 2020, s. 37.) När en sjukskötare märker att personer har obehandlade kroniska sjukdomar som diabetes kan sjukskötaren börja behandla personen och på den vägen skapa ett förtroende samt en vårdrelation med offret (Bauer, Brown, Cannon, & Southard, 2019, s. 350).

Offer kan även lida av neurologiska symtom, undernäring, dålig kosthållning samt lida av ätstörningar. Viktminskning är vanligt hos barn som blivit offer för människohandel. (Gonzales-Pons, Gezinski, Morzenti, Hendrix, & Graves, 2019, s. 6; Le, Ryan, Rosenstock, & Goldmann, 2018, s. 230.) Tandvärk och dålig tandstatus kan också vara tecken hos offer för människohandel (Le, Ryan, Rosenstock, & Goldmann, 2018, s. 220). Obehandlad karies är vanligtvis relaterad till dålig näring och bristande vård. Kontakt med tandvården i denna grupp av patienter förekommer oftast efter våldsamma handlingar eller skada i ansikte eller mun. (Roney & Villano, 2020, s. 40.)

6.3 Psykiska tecken

Enligt forskning är missbruk av alkohol, narkotika och läkemedel vanligt bland människohandelsoffer. Det kan vara gärningsmannen som ”drogat ner” offret, offret kan själv använda droger för att stänga av känslorna eller så kan offret självmant gått med på att bli utnyttjad för att ha råd med sitt missbruk. (Le, Ryan, Rosenstock, & Goldmann, 2018, ss.

222-227; Bauer, Brown, Cannon, & Southard, 2019, s. 349; Conrad & Downing, 2018, s. 22.)

En forskning av Okech, Hansen, Howard, Anarfi, & Burns (2018, s. 209-217) visar att PTSD är ett vanligt förekommande tecken hos människohandelsoffer. Det kan visa sig som depression, ångest, sömnlöshet och självmordstankar. Identifiering av dessa offer är viktig för att undvika återfall. Även forskning av Le, Ryan, Rosenstock, & Goldmann (2018, ss. 222-227) visar att PTSD är det mest förekommande tecknet på människohandel. Kvinnor löper större risk än män att drabbas av psykiska besvär som följd av utnyttjandet (Oram, o.a., 2016, ss. 1075-1076). Det är viktigt att lyssna på offrets historia, där kan det framkomma viktig information. Offret kan uppge att hen har försökt ta sitt liv eller skadat sig själv på olika sätt. (Roney & Villano, 2020, s. 40.)

Forskning visar att de mest förekommande kliniska diagnoser hos barn som blivit utsatta för människohandel är PTSD, humörstörning (depression), reaktion på allvarlig stress och anpassningssvårigheter. Även avsiktlig självskadebeteende före eller efter kontakt med mentalvården, självmordsförsök, tidigare eller pågående missbruk kan vara tecken. Med tanke på den betydande höga förekomsten av självskada och självmordsförsök hos barn visar att det behövs bättre riskbedömningsåtgärder samt en personcentrerad vårdplan hos barn och ungdomar som blivit utsatta för människohandel. Barn som blivit utsatta löper större risk att få kroniska psykiska problem samt att deras utveckling hämmas och de sociala behoven blir komplexa. (Ottisova, o.a., 2018, ss. 8-11.)

6.4 Sexuell hälsa

När det kommer till identifiering av offer för sexuella övergrepp kan det förekomma tecken som STI, återkommande aborter, graviditet samt tecken på övergrepp. Övergrepp visar sig ofta som skador på anus och vagina. En indikator på sexhandel kan vara återkommande urinvägsinfektioner. (Bauer, Brown, Cannon, & Southard, 2019, s. 350; Hadjipanayis, Crawley, Stiris, Neubauer, & Michaud, 2018, s.3.) Till STI hör sjukdomar som könsherpes, klamydia, gonoreé, bäckeninflammation samt HIV/AIDS. Gällande graviditeter hos offer bör framförallt spädbarnskomplikationer och prematurfödsel uppmärksammas. (Le, Ryan, Rosenstock, & Goldmann, 2018, s. 227.)

Offer för människohandel hamnar på sjukhus först då det finns livshotande skador eller dramatisk hälsoproblematik som gör att personen inte kan arbeta enligt gärningsmannens

önskemål. Man kan observera olika kännetecken samtidigt som undersökning görs, bland annat cervikal infektion samt bäckeninflammatorisk sjukdom. Dessa leder till smärta under samlag och obehaglig lukt p.g.a. infektioner. (Conrad & Downing, 2018, s. 24.)

Det finns rapporter som visar att offer som upplevt sexuellt våld har varit gravid då hon rymt från gärningsmannen och visar tecken på att hon har en bakgrund med flertalet aborter (Ottisova, o.a., 2018, s. 4). Ett tecken på sexhandel av barn kan vara att en minderårig flicka söker vård för att få preventivmedel, obstetrisk vård eller behöver behandling för STI (Katsanis, o.a., 2019, s. 16).

6.5 Känslor och beteende

När det kommer till känslor hos människohandelsoffer förekommer ofta rädsla, skam och maktlöshet. Det kan finnas en ovilja hos offret att våga visa sin kropp och offret känner sig obekvämt i situationen samt känslan av att hen förlorar kontrollen. (Izdebska & Zielona-Jenek, 2019, ss. 44-48.) Försiktighet, misstro till vårdpersonal samt att man inte vill sitta med andra människor i ett väntrum kan också vara tecken. Ett beteende där man inte berättar sanningen eller att man inte vill samarbeta med personal kan förekomma. Offret vill heller inte förklara hur skador har uppkommit eller är rädd för att avslöja sin situation. (Hadjipanayis, Crawley, Stiris, Neubauer, & Michaud, 2018, s. 3; Roney & Villano, 2020, s. 39.) Problem med förtroende till hälso- och sjukvårdspersonal var en av de mest rapporterade tecknet bland offer för människohandel enligt denna forskning (Gonzales-Pons, Gezinski, Morzenti, Hendrix, & Graves, 2019, s. 3).

En bakgrund som kriminell kan göra att offer ljuger och har dålig erfarenhet av möten med sjukvården eftersom de har betraktats mer som kriminell än som ett offer. Internationella människohandelsoffer blir ofta manipulerade och vilseledda genom att gärningsmannen ljuger och felinformerar gällande polisen och andra myndigheter samt utnyttjar offrets rädsla för att bli utvisad från landet. (Conrad & Downing, 2018, s. 23.)

När det kommer till barn som är utsatta för människohandel kan dessa bete sig och prata som om de vore äldre och mognare än vad de egentligen är samt ha bra självförtroende och tillgång till mer pengar än hen borde (Hemmings, o.a., 2016, s. 4). Barn som blivit utsatta för sexuella övergrepp påverkas det känslomässiga, kognitiva och relationsmässiga beteendet (Finigan-Carr, Johnson, Pullman, Stewart, & Fromknicht, 2018, s. 50). En forskning gjord av Ottisova, o.a. (2018, s. 6) påvisade att anpassningssvårigheter är vanligt

bland barn som blivit utsatta för förmänniskohandel och är en av de vanligaste kliniska diagnoserna.

6.6 Riskfaktorer

Riskfaktorer gällande att falla offer för människohandel kommer forskningar fram till att migration, naturkatastrofer och beväpnade konflikter kan vara en orsak till att personer blir utnyttjade (Hadjipanayis, Crawley, Stiris, Neubauer, & Michaud, 2018, s. 2). I tre av artiklarna tas det upp att missbruk av narkotika, alkohol samt psykisk sjukdom och våld inom familjen också anses vara riskfaktorer. Familjesituation som att vara föräldrarlös, ekonomisk utsatthet och bostadslös, placerad i fosterhem samt att man ofta blir förflyttad mellan olika hem är också en grundläggande orsak. (Ottisova, o.a., 2018, ss. 4-5; Finigan-Carr, Johnson, Pullman, Stewart, & Fromknight, 2018, s. 57; Roney & Villano, 2020, s. 39.)

Riskfaktorer för att bli utnyttjad inom sex trafficking kan vara att man har en familjehistoria med våld, psykisk sjukdom och missbruk av narkotika eller alkohol. Jobbiga upplevelser i barndomen med övergrepp av föräldrar eller annan anhörig samt ekonomiska problem är en riskfaktor. Familjer som är i kontakt med barnskyddet eller andra myndigheter, har brist på stödsystem, bor i fosterhem eller ungdomar som har ett dåligt beteende eller mentala problem ökar risken för att utnyttjas inom människohandel. (Roney & Villano, 2020, s. 39.)

Bauer, Brown, Cannon, & Southard (2019, s. 348) lyfter i sin forskning fram olika riskfaktorer för att bli utsatt för människohandel. Generella riskfaktorer är låg socio-ekonomisk ställning, boende i stadsdelar där det förekommer våld och brottslighet, låga prestationer i skolan, blir vittne till våld, de som lever hos fosterfamilj, missbruk hos vårdare samt ett löfte om ett bättre liv. En människa kan säljas flera gånger medan droger och andra varor endast kan säljas en gång, vilket gör att gärningsmannen kan tjäna mer pengar på att utsätta en person för människohandel.

6.7 Hinder för identifiering

Det finns många orsaker till varför det är svårt att identifiera människohandelsoffer. Dessa hinder är bland annat tron på myterna gällande människohandel, mediernas förvrängda bild som påverkar allmänheten samt avsaknaden på kunskap gällande människohandel. (Gonzales-Pons, Gezinski, Morzenti, Hendrix, & Graves, 2019, s. 2.)

Barn som är offer för människohandel är ofta isolerade och kontrollerade i sociala sammanhang. Offer är också ovilliga att erkänna sin situation eller är omedvetna om att de utnyttjas. De kan också vara beroende av gärningsmannen och besitter ingen kunskap om hur man ska ta sig ur situationen. Detta kan bero på misstro till vården samt myndigheterna. (Roney & Villano, 2020, s. 40.)

Spårbarriär kan vara en bidragande faktor till att det är svårt att identifiera ett offer för människohandel eftersom det kan uppstå missförstånd, vilket leder till att man inte kan dokumentera korrekt. Offrets skam och skuld förhindrar också identifiering då de inte vågar eller vill berätta om sin situation. Personalens egna åsikter, fördomar och bristande erfarenhet om människohandel kan även förhindra identifiering. (Katsanis, o.a., 2019, ss. 3-4; Greenbaum, Edwards, Tsai & Albright, 2019, s. 18.)

Däremot visar studier att det är svårt att forska i ämnet p.g.a. att fördomar begränsar erkännandet av människohandel och det är svårt att hitta material och fakta. Det är ett lokalt och ihållande problem. Även sjukvårdspersonalen har fortsättningsvis fördomar angående människohandel vilket också gör det svårt att få offren identifierade. (Katsanis, o.a., 2019, s. 16.)

6.8 Utbildning för hälso- och sjukvården

I en studie av Oram, o.a. (2016, s. 6) framkommer det att personal inom hälso- och sjukvård måste ge en grundläggande vård inom det fysiska, psykiska och sexuella. Personer som överlevt som offer för människohandel behöver få hjälp inom dessa områden. En överlevande behöver även få bli bemött på sitt eget språk och få hjälp inom det sociala, där den ekonomiska biten är viktig för att de ska kunna bygga upp sitt liv eftersom de oftast finns en stor ekonomisk osäkerhet efter att ha kommit ifrån livet som offer för människohandel.

En studie som pågått under flera år visar att det skulle vara viktigt att personal inom hälso- och sjukvård har en mer fördjupad kunskap och utbildning om människohandel och traumainformerad vård. Det skulle vara önskvärt att erbjuda olika tjänster vid upprepade gånger och inte bara vid en första bedömning när flyktingar kommer för intervju. Det är viktigt att personal använder sig av metoder som fokuserar på att bemöta patienter som varit med om trauma och försöka bygga upp förtroende mellan vårdgivare och -tagare. Studien visar även att rekommendationer gällande kunskap om människohandel även för

allmänheten behöver bli bättre, eftersom människohandel är ett folkhälsoproblem. Ett sätt att öka kunskapen för personer som studerar inom hälso-och sjukvård skulle vara att införa människohandel i läroplanen. Genom att lyfta fram detta ämne mer bland studenter och allmänheten ökar förutsättningarna att identifiera offer. (Greenbaum, Edwards, Tsai & Albright, 2019, s. 21.)

Den medicinska sektorn är en vanligt förekommande plats att identifiera offer och hjälpa dem. Människohandelsoffer kan komma in via akuten, kliniker eller privata läkare. Forskningar har visat att offer känner sig bekvämare med att tala med sjukvårdspersonalen än med polisen. Det har framkommit också att utbildning av personalen så som sjukskötare, läkare och lärarassistenter, ökar möjligheten till identifiering och behandling av eventuella offer. (Bauer, Brown, Cannon, & Southard, 2019, s. 349.)

Det behövs även mer utbildning om hur man ska gå tillväga med de barn som blivit omhändertagna efter att de blivit utnyttjade p.g.a. att vanliga tecken kanske inte alltid passar in på barn (Gonzales-Pons, Gezinski, Morzenti, Hendrix, & Graves, 2019, ss. 1,3). Viktigt är det att primärvården, socialen och akuten har en bra utbildning kring ämnet och vet hur de ska gå tillväga om de stöter på barn som visar tecken på människohandel på ett säkert och lämpligt sätt. Det är även viktigt att skola, anhöriga och alla som är i kontakt med barnet är uppmärksamma på tecken. Personal inom mentalvården måste veta viktiga indikatorer som kan vara aktuella på om barnet eventuellt är utnyttjat. De behöver stöd och utbildning för att lära sig detta så de kan hantera barnen på rätt sätt samt hur de ska gå tillväga med socialt och juridiskt stöd. De som arbetar med barn som varit offer för människohandel genom olika organisationer behöver utbildas i tecken på hur barn kan visa mental ångest och hur de i så fall ska hantera detta med barnet och hur de ska gå tillväga samt få stöd av primär- och sekundär vård. (Ottisova, o.a., 2018, s. 11-12.)

Sjukskötare som tar hand om barn har möjlighet att identifiera offer. De flesta offer får kontakt med sjukvård vid någon tidpunkt under deras fångenskap som ger den möjligheten till identifiering. Genom att höja medvetande hos sjuksköterskor om detta problem, finns det hopp om att framtida offer har chans få hjälp. (Roney & Villano, 2020, s. 41.) Sjukvården kan vara en tillflyktsort för ett offer och där finns då en chans att få hjälp. Människohandelsoffer hamnar på sjukhus då skador är livshotande eller tillståndet gör så att de inte kan arbeta längre. En europeisk studie visar på att 28% av offer för människohandel kom i kontakt med sjukvården minst en gång under sin fångenskap och ingen av dessa möten resulterade i att personen blev räddad. Det beror på brist i utbildning som är nödvändig för

att förstå att man har med ett brott att göra och att personen är ett offer för människohandel. Studier visar också att missade möjligheter att förkorta fångenskap för ett offer orsakar enormt lidande. Detta kan ändras genom utbildning av vårdpersonal. Hälsovårdssystemet är ett av de fyra områden där man troligtvis kan möta på ett människohandelsoffer, de andra är skolan, brottsbekämpande organisationer och präster. (Conrad & Downing, 2018, s. 21.)

För att förebygga att ungdomar hamnar i händerna för människohandel bör man erbjuda sexualkunskap för att lära ungdomar om beslutsförmåga och främja deras egenvärde. Inom människohandel finns det ett stort behov och potential till att utöka vår förståelse och kunskap för barnhandel. (Finigan-Carr, Johnson, Pullman, Stewart, & Fromknicht, 2018, s. 59.)

Flera deltagare i en intervju påvisade att de fanns behov av ett screeningverktyg samt utbildning där tänkbara tecken som kan indikera på människohandelsoffer framkommer. Även ett faktablad om hur man ska gå tillväga önskades. De fanns stort intresse för att lära sig mer hur de ska identifiera, ingripa samt hur de ska förebygga människohandel. Artikelns resultat indikerade på att läkare och sjukskötare känner sig osäkra i hur det ska hanteras och känna igen människohandelsoffer. De känner att de saknar det nödvändiga kunnandet, förståelsen och kapaciteten för att kunna hantera dessa offer. De känner att de vill lära sig hur de ska gå tillväga och känner intresse för det. (Katsanis, o.a., 2019, ss. 9–18.)

För en förbättring både nu och långsiktigt bör sjukvården arbeta nära brottsbekämpning och sociala myndigheter. Artikeln nämner att forskning inom människohandel bör göras för att utveckla och testa screeningverktyg så att vårdpersonalen lättare kan identifiera människohandelsoffer. Man bör utvärdera effekten av träningsprogram för att förbättra vårdpersonalens kunskap och förståelse samt identifiera offer och ge lämplig vård och hänvisning vidare. (Hemmings, o.a., 2016, ss. 6-7.) Medvetenhet är en nödvändig kunskap för att skapa engagemang för att kunna hantera människohandel (Finigan-Carr, Johnson, Pullman, Stewart, & Fromknicht, 2018, s. 52).

7 Produkt – poster gällande kännetecknen hos människohandelsoffer

Under litteratursökningsprocessen hittade skribenterna ingen poster eller annat kortfattat material för identifiering på svenska. Ett finskspråkigt material gällande identifiering av människohandelsoffer samt ett på svenska hittades. Dessa material innehåller mycket fakta

och är mera som ett flersidigt dokument som tar lång tid att läsa och måste leta en längre stund efter det man söker. Skribenterna valde att skapa en poster där den viktigaste informationen finns, som är lättläst och kan sättas upp på väggen så att den är lättåtkomlig och där den alltid kan ses. Detta för att många artiklar lyfte upp bristerna hos hälso- och sjukvårdspersonal gällande just människohandel och hur man kan känna igen människohandelsoffer. Det finska materialet har skribenterna översatt för att se vad som tidigare nämnts och att den inte ska plagieras. Den nya, svenskspråkiga postern kommer att vara baserad på nyare forskningar och information.

Skribenterna har byggt upp postern utifrån innehållsanalysens koder och kategorier vilket gör den evidensbaserad. Skribenterna har själva funderat ut och arrangerat en bild som fångar läsarens intresse och Profilhuset på Åland har hjälpt till med layout och tryck. Posterns verkliga storlek blir 50x70 cm. Skribenterna har sökt inspiration från andra posters och bilder på internet med avsikt att få fram en talande och gripande bild till den nya postern. Bilden som slutligen valdes föreställer ett smutsigt, gråtande barn med någon som håller handen för hans mun. Det symboliserar inte ett stereotypiskt offer utan mer en person som är frihetsberövad och inte kan föra sin egen talan. Avsikten med bilden är att den ska väcka känslor hos observatören. Ur ett etiskt perspektiv har både barnet på bilden och hans vårdnadshavare gett sitt samtycke till att bilden används. Den färdiga postern finns som bilaga (se bilaga 5).

Vid utformningen av en poster bör man tänka på att hålla sig till tre, fyra färger som kompletterar varandra exempelvis lila och rött, blått och gult eller rött och grönt. En enfärgad bakgrund som kompletteras med text i annan färg kan vara till fördel. Det är viktigt att få feedback från andra innan postern trycks så att man kan göra den så intresseväckande som möjligt. Det är viktigt att postern är luftig och överskådlig och tar mindre än tre till fem minuter att läsa igenom. Postern bör vara läsbar från en meters avstånd samt att rubriken behöver kunna läsas från två meters håll och innehålla maximalt 10 ord. (Henricson, 2012, ss. 562–564.)

För att få feedback på postern skickade vi den till sex personer. Fem av dessa arbetar inom olika professioner inom social- och hälsovården och en som arbetar inom en helt annan bransch. Detta gjordes för att veta om vi var på rätt spår med postern och för att få åsikter från andra som ej är insatta i ämnet. Frågorna vi ställde var: 1. Vilka känslor väcker postern hos dig? 2. Skulle du lägga märke till postern om den skulle hänga i ett rum bland många andra posters? 3. Är det något du saknar eller vill ta bort?

Feedbacken vi fick var bra och konstruktiv. Sammanfattningsvis svarade respondenterna enligt följande:

1. Alla uppgav bra feedback på att postern väcker känslor. Det som nämndes var skrämmande, förtvivlad, rädsla, maktlöshet, hjärtskärande, starka känslor samt skapar intresse för att läsa mera
2. Samtliga svarade att postern skulle väcker uppmärksamhet bland andra posters.
3. Bra att den var svart och inte så mycket färger. Informativ, proffsig, bra layout, pratbubblorna är uppskattade.

Mindre bra: samtliga har kommenterat att det är mycket text.

Vad gäller feedbacken om mycket text motiverar skribenterna på följande sätt: texten är nödvändig för att få en kort bakgrundsinformation, vilka kännetecken som finns hos offer samt saker man bör vara uppmärksam på för att få en helhetsbild. Då jämför skribenterna också med det material som hittades under litteratursökningsprocessen som är flera sidor långt och har en mycket djup information. Postern är ändå kortfattad men har allt väsentligt med för att offer ska kunna identifieras.

8 Yrkesetik inom hälso- och sjukvården

Sjukskötarens ed:

”Jag lovar, att samvetsgrant, efter bästa förmåga, fylla de förpliktelser mitt arbete ger mig, att utveckla min yrkesskicklighet och verka för hälso- och sjukvårdens höjande i vårt land, att städse minnas min tystnadsplikt.” (okänd)

Om man letar långt bak i tiden, börjar etiken med ett ursprung från grekiska ordet *éthikos*, etik betyder *läran om (god) moral*. Moral syftar till människans handlingar och visar vad som är rätt och fel, medan etiken står för att ha förståelse över moraliska handlingar. (Dahlborg, 2019, s. 153.) En person som är utbildad inom hälso- och sjukvården har som mål att främja hälsan hos patienter, förebygga sjukdomar, bota och att lindra lidande. Den utbildade ska använda sig av metoder som blivit godkända och beprövade det vill säga evidensbaserade metoder och ska även uppdatera och komplettera sin utbildning eftersom nya forskningar och metoder framkommer. Patienten ska få vård av god kvalitet och människovärdet ska inte kränkas. Det är viktigt att hålla hårt på sin roll och ytterst viktigt att ha tydliga gränser vad gäller vårdande av patienter med allvarliga psykiska symtom eller om patienten är i ett känsligt/sårbart tillstånd. (Valvira, 2019.)

De finns länder som utformar olika etiska koder för sjukskötare, det handlar för det mesta om samma principer. Finlands sjukskötarförenings riktlinjer ska underlätta för hälso- och sjukvårdspersonal i de dagliga svåra besluten. Riktlinjerna är skrivna utifrån olika perspektiv: sjukskötarens uppgifter, patientkontakt, teamarbete, samhället, yrkeskåren samt arbete och yrkeskunskap. Sjukskötare ska främja befolkningens hälsa, lindra lidandet och förebygga sjukdomar oberoende av personens ålder och livssituation. Möten med patienten grundar sig på hens värderingar, vanor samt övertygelser. Det är viktigt att beakta självbestämmanderätten vilket ger patienten möjlighet att delta i vården. Samtidigt tänker man på tystnadsplikten och överväger alltid om man ska dela uppgifter med andra som deltar i patientens vård. Sjukskötare ska agera rättvist i sitt arbete och vårda alla på ett värdigt sätt och enligt individuella behov utan att tänka på kultur, religion, ålder, ras, kön, politisk ställning, modersmål, hälsoproblem eller ställning i samhället. Varje sjukskötare tar ett eget ansvar för vården den ger. Kompetenser ska ständigt uppdateras och yrkeskunskaper utvecklas. Sjukskötare hjälper varandra i allt som gäller vården för patienten. Andras sakkunskap ska respekteras och man bör sträva efter ett gott samarbete och se till att alla arbetar etiskt. Med tanke på patientens bästa ska sjukskötare samverka med närstående samt uppmuntra dem att delta i vården av sina anhöriga. Det är viktigt att ha ett rehabiliterande arbetssätt så att patienten har förmåga att använda sina egna resurser. Yrkeskåren ansvar för den moraliska och etiska utvecklingen hos sina medlemmar. (Finlands sjuksköterskeförbund, 2019.)

Viktiga begrepp att nämna är Caring, ansvar, värdighet och advocacy. Caring står för att kunna bry sig och känna medlidande. Då vi kan se patienten som en människa med känslor, kött och blod tillsammans med kunskap kunna möta patienten och ge en god medicinsk behandling och vårdhandlingar. Ansvar talar om skyldigheterna i plikt och förpliktelser. Ansvaret grundar sig i kunskap och erfarenheter samt skyldigheten att följa lagar och bestämmelser. Under ansvaret ligger även den moraliska biten att kunna lyssna på patientens behov och kunna ta ansvar för *caring* aspekten. Värdigheten får ej försvinna eftersom förmågan för ansvar då blir bristfällig tillika. Kort sagt bör en människa ej bli kränkt. Advocacy tar upp att sjuksköterskan har till ansvar att ta hand om patientens vård och stödja patienten i sin självbestämmanderätt. (Dahlborg, 2019, ss. 164-168.)

9 Tillförlitlighet

Att använda sig av validitets och reliabilitetsbegrepp inom kvalitativ forskning kan vara svårt, speciellt då det inte används mätningar i forskningen. Det som istället kan användas är trovärdighetsbegrepp för att kunna bedöma en hållbarhet i en kvalitativ studie. Det är viktigt att man säkerställer trovärdigheten i examensarbetet genom att beskriva tillvägagångssättet. Med tillförlitlighet menar man att det resultat som framkommit är sanningsenligt och inte grundar sig på egna tolkningar eller fantasier. Genom att använda sig av ett varierat material ökar även tillförlitligheten då man använder sig av flera olika perspektiv på det som ska undersökas, exempelvis barn och vuxna, män och kvinnor inom människohandel. Tillförlitligheten kan även bli större om man har flera olika källor som är djupgående och innehållsrika. Som skribent bör man tänka på att det är viktigt att beskriva det man undersökt noga för läsaren så att hen kan avgöra om det är rimligt och trovärdigt. Giltighet handlar om att det material som samlats in har en trovärdighet och stabilitet som håller sig över tid, därför är det viktigt att dokumentera när materialet är insamlat. (Kristensson, 2014, ss. 124-126.)

Tillförlitligheten inom kvalitativ inriktning måste göras på ett annorlunda sätt jämfört med kvantitativ forskning eftersom kvalitativa forskningars validitet och reliabilitet inte kan skattas med siffror. I kvalitativ forskning behöver man kunna beskriva sättet man har samlat in och bearbetat materialet. Den slutliga rapporten ska innehålla förutsättningarna inför projektet och hur resultatet vuxit fram under processen. (Gunnarsson, 2002.)

Skribenterna har redovisat sökprocessen, artikelanalyser, vilka avgränsningar som gjorts i valda artiklar samt sammanfattat artiklarna och hittat flera källor som säger samma sak. I arbetet har heller inte egna tolkningar eller fantasier framhävts utan allt är grundat på evidens och det finns ett tydligt syfte med arbetet. Samtliga skribenter har varit delaktiga i alla moment. I diskussionen framkommer förutsättningarna innan projektets början och genomgående i rapporten framkommer det hur resultatet vuxit fram samt hur skribenterna har arbetat under processen.

En systematisk litteraturstudie hade gett högre validitet men då den angivna tiden för arbetet inte räckte till valde skribenterna att göra en allmän litteraturstudie istället. Dock har samtliga i gruppen gått igenom materialet och bearbetat allt tillsammans för att få en högre trovärdighet i arbetet.

10 Kritisk granskning

I boken *Kritiskt tänkande – i teori och praktik* skriver Sporrang & Westin Tikkanen: (2018, s. 19) ”en kritisk granskning kan handla om att granskaren reder ut begrepp och budskap, eller kanske söker ytterligare information i syfte att utreda påståenden så sakligt och informerat som möjligt”.

I varje forskning är en av de viktigaste reglerna att välja rätt källor och att vara källkritisk. Att vara källkritisk är ett sätt att använda sig av för att bestämma om påståenden är vetenskaplig användbar för ett speciellt ändamål. Det finns olika kriterier som säger om en källa är bra. Det är bland annat artiklar som blivit skrivna i samma ämnesområde, handböcker, encyklopedier och referensgranskade vetenskapliga artiklar. Även doktorsavhandlingar är granskade och kan användas samt rapporter som universitet eller andra högskoleinstitutioner ger ut. Kursböcker som används som källa bör vara skriven av en känd författare eller en forskare vid ett universitet eller liknande. Dessutom bör författaren redogöra och referera till egen välgjord forskning, källhänvisningar bör finnas, en ordentlig källförteckning med många källor där de flesta är vetenskapliga tidskrifter och facklitteratur. Extra kritisk bör man vara mot källor från internet, där det kan publiceras vilken information som helst utan någon evidens. Om man vill kontrollera att en källa från internet är bra måste man granska den genom att se vem som har skrivit texten och om upphovsmannen är nämnd. Sedan granskas det var texten är publicerad det vill säga om det är en forskningsinstitution eller en annan trovärdig instans. Datum och kontroller att informationen inte är föråldrad och om det finns referenser i slutet, på det viset granskas att referenser är trovärdiga och pålitliga. (Nyberg & Tidström, 2012, ss. 264-270.)

Skribenterna har granskat artiklarna enligt tabellen på sid 6. Källor från internet har kontrollerats att dessa kommer från pålitliga sidor och organisationer. Vad gäller kritiska granskningen av hela arbetet och processen har skribenterna skrivit i diskussionen.

11 Diskussion

När skribenterna påbörjade arbetet var det svårt att komma på vilken inriktning arbetet skulle ha. Funderingar fanns att ta reda på vilken kunskap social- och hälsovårdspersonalen på Åland har gällande kännetecknen på människohandel och om dessa skulle vara intresserade av ett svenskspråkigt material. Sjöfarten togs även upp och hur man redan där skulle kunna känna igen och identifiera personer som fallit offer för människohandel. Efter handledning

med skolan kom skribenterna fram till att syftet med detta arbete är att personal inom hälso- och sjukvård kan bli mer uppmärksamma, kunna se tecken och kunna identifiera människor som fallit offer för människohandel. I samma projekt visade examensarbetet från ifjol att det fanns bristande kunskap om ämnet människohandel hos social- samt hälso-och sjukvårdspersonal.

I början av arbetet hade vi flera gånger svårigheter att komma vidare då forskningsmetodiken var svår att anpassa i praktiken. Samtidigt var det en inlärningsprocess och stegvis arbetades lösningar fram. Skribenterna skulle inte göra något annorlunda om samma arbete skulle göras på nytt, däremot finns nu kunskapen av att praktiskt tillämpa forskningsmetodiken. Dock skulle det vara intressant att göra en egen empirisk forskning inom samma ämne.

När skribenterna började söka material och analysera det, framkom det att behovet av identifiering av människohandelsoffer är stort men att hälso- och sjukvårdspersonal behöver mer kunskap i ämnet. Forskningar som användes i arbetet påpekade hur viktigt det är att sjukvårdspersonal utbildas i ämnet människohandel. Skribenterna hade stor hjälp av att en i gruppen har polska som modersmål. Via polska sidor och dokument har viktiga fakta hittats och det har bidragit till stor del av arbetet. Utan denna kunskap skulle inte examensarbetet fått det djupa resultat som presenterades. Sökorden som användes enligt bilaga 2 gav många träffar men de polska orden gav flera träffar och möjligheter att hitta information.

Skribenterna valde att avgränsa syftet till personal inom hälso- och sjukvård eftersom vi är blivande sjukskötare. Med frågeställningarna vilka kännetecken som finns hos offer och hur man kan identifiera ett människohandelsoffer menar skribenterna att kännetecken är att utifrån en sjukskötares perspektiv ska uppmärksamma olika tecken som problem inom fysiska, psykiska och sociala faktorer. Att identifiera ett offer menas att man som professionell ska kunna känna igen ett människohandelsoffer utifrån kännetecken och andra riskfaktorer.

Sjukskötarens yrkesetik lyfte fram vikten av att en sjukskötare har som plikt att uppdatera sitt kunnande och detta kan göras genom att ta del av nya forskningar kring ämnet. Yrkesetiken sade att god vård ska ges och patienter ska stödjas i sin självbestämmanderätt. God vård kan ges om man känner till varningssignalerna och då kan patienter stödjas på rätt sätt. Självbestämmanderätten tas ifrån en person när hen har fallit offer för människohandel eftersom hela personens liv styrs av någon annan.

Resultatet svarade på följande frågeställningar: Vilka kännetecken finns hos offer för människohandel? Hur kan hälso- och sjukvårdspersonal identifiera människohandelsoffer? Skribenternas resultat svarade på frågorna och därför anses syftet vara uppnått.

Under analysen framkom dock att ett internationellt screening-verktyg saknades att ta hjälp av vid identifiering av människohandelsoffer. Det känns därför viktigt för arbetets skribenter att projektet även finns med för kommande socionom- och sjukskötarstuderande som tar examen. Då kan det påbörjas ett arbete med att få fram ett screeningverktyg för framtida bruk. Till dess har förhoppningsvis ännu mer forskning kunnat tillägnas ämnet då det under innehållsanalysen framkom att det fortsättningsvis krävs mer empirisk forskning kring människohandel. Vissa former av människohandel har inte tillägnats lika mycket forskning som andra, vilket gör att det blir svårare att känna igen tecken på dessa.

Sjukskötaren och allmänheten nämndes i yrkesetiken, där svaga grupper och de mänskliga rättigheterna är någonting som sjukskötare behöver ha i åtanke i sin yrkesroll. De mänskliga rättigheterna kränks och det är just svaga grupper som oftast blir offer för människohandel. Det påvisar hur viktigt det är att sjukskötare kan känna igen tecken på människohandel och hur viktigt det är att dessa personer får hjälp.

Utifrån resultatets koder och kategorier framställdes en produkt med all viktig information gällande kännetecken hos människohandelsoffer. Tanken med produkten var att den ska vara lättillgänglig, lättläst och finnas framme på till exempel sjukhusavdelningar och ska kunna hjälpa till vid identifiering av offer för människohandel. Postern rubrik "Våga se!" är vald för att väcka uppmärksamhet samt att ämnet behöver uppmärksammas. Den rubriken är också grunden till hela arbetets rubrik. "Våga se det moderna slaveriet!" binder samman produkten med hela examensarbetet, som lyfter fram att människohandel är en form av modernt slaveri.

Skribenterna valde att tillverka produkten eftersom det material som hittades enbart fanns på finska och var mera som en broschyr. En lättillgänglig och kortfattad information på svenska saknades. Den finska broschyren var mer ett djupare och ingående informationsblad som är flersidigt, vilket gör att läsaren måste veta var materialet finns att hitta. Den finska broschyren nämnde allt vi har i vårt arbete men skribenternas poster lyfter fram de vanligaste kännetecken som vårdpersonal kan uppmärksamma hos människohandelsoffer. Skribenternas poster är mer kortfattad men nämner ändå de flesta tecken som den finska broschyren tagit upp bara det att benämningarna skiljer sig åt. Det finskspråkiga materialet

är baserat på äldre information medan skribenternas poster är uppdaterad utifrån nyare forskning. Det nya materialet är tänkt att väcka intresse hos läsaren och med hjälp av en QR-kod kunna gå in och läsa vidare i arbetet för att få ytterligare kunskap om ämnet.

Postern bidrar till hälso- och sjukvårdspersonalens kunnande gällande områdets komplexitet men också till en ökad kunskap och därför har avgränsning gjorts till beställarens efterfrågan och förväntade resultat.

Källor

- Agencja Praw Podstawowych Unii Europejskiej. (2015). *Powazny wyzysk w pracy: pracownicy przemieszczający się na terytorium Unii Europejskiej lub migrujący do Unii Europejskiej*. Pobrano mars 2020 z lokalizacji Agencja Praw Podstawowych Unii Europejskiej:
https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2016-severe-labour-exploitation-summary_pl.pdf
- Anderson, V., Kulig, T. C. i Sullivan, C. J. (2019, 10). Estimating the prevalence of human trafficking in ohio. *AJPH open-themed reasearch*, 109(10), strony 1396-1399. doi:doi: 10.2105/AJPH.2019.305203
- Angels, M. (2016, 01 01). *Women´s stories of agency*. (first). England: Cambridge Scholars Publishing.
- Aronowitz, A. A. (2009). *Human traffickin, human misery - the global trade in human beings*. Westport, USA: Praeger Publishers. Pobrano 03 09, 2020 z lokalizacji <https://is.cuni.cz/studium/predmety/index.php?do=download&did=33454&kod=JPM346&fbclid=IwAR3X1fCOz6LWHsaED44KIM8m-skQQyar9wWb1VQrFykXfXdjzFRDNXReR3k>
- Barona. (u.å). *Vad är rekrytering?* Pobrano 04 02, 2020 z lokalizacji Barona:
https://www.amga.se/vad-ar-rekrytering/?fbclid=IwAR0IaAVt6PRD5p_Z0l0mW7RM80smssfwIsdlBZWKTWnULtb6AWV-hvImQwI
- Bauer, R., Brown, S., Cannon, E. i Southard, E. (2019, 11-12). What Health Providers Should Know About Human Sex Trafficking. *MEDSURG nursing*, 28, 3547-351. Pobrano 02 20, 2020 z lokalizacji <https://insights.ovid.com/medsurg-nursing/mednu/2019/11/000/health-providers-know-human-sex-trafficking/3/00008484>
- Bell, J. i Waters, S. (2016). *Introduktion till forskningsmetodik*. Lund: Studentlitteratur.
- Biaudet, E. (2010). *Den nationella rapportören om människohandel*. Helsingfors: Vähemmistövaltuutettu.
- Brottsofferjouren. (2019). *Olika brott*. Pobrano z lokalizacji Riku:
<https://www.riku.fi/sv/olika-brott/manniskohandel/>
- Bryant, K. i Todd, L. (2020, 03 01). Combatting Human Trafficking since Palermo: What Do We Know about What Works? *Journal of human trafficking*, 1-22. doi:10.1080/23322705.2020.1690097
- Cole, J. (2018). Service Providers' Perspectives on Sex Trafficking of Male Minors: Comparing Background and Trafficking Situations of Male and Female Victims. *Child and Adolescent Social Work Journal*, 35, 423-433. doi:<https://doi.org/10.1007/s10560-018-0530-z>
- Conrad, C. i Downing, R. (2018). Understanding human trafficking in the nursing sector. *Ohio nurses review*, 93, 19-26. Pobrano 03 10, 2020 z lokalizacji <https://www.thefreelibrary.com/Understanding+Human+Trafficking+in+the+Nursing+Sector-a0558368676>

- Dahlborg, E. (2019). *Att bli sjuksköterska - en introduktion till yrke och ämne*. Lund: Studielitteratur AB.
- Demirovski, A. i Berat, D. (2019, 12). Human trafficking: factors and trends. *ResearchGate*, 1-9. Pobrano 03 12, 2020 z lokalizacji https://www.researchgate.net/publication/338177892_HUMAN_TRAFFICKING_FACTORS_AND_TRENDS
- Dignity Health. (2019, 10). *Human trafficking response program shared learnings manual*. Pobrano 03 05, 2020 z lokalizacji Dignity Health: https://www.dignityhealth.org/-/media/cm/media/documents/PDFs/UPDATED%20Dignity%20Health_HTRP_SharedLearningsManual_Oct%202019.ashx?la=en&hash=E1786D97552D34472A05EBEB5D73F6E4AEF1D9E7
- Diskrimineringsombudsmannen. (u.å). *Människohandelsrapportören*. Pobrano 03 06, 2020 z lokalizacji Diskrimineringsombudsmannen: <https://www.syrjinta.fi/web/sv/manniskohandelsrapportoren>
- Encyklopedia PWN. (u.å). *Przestępca*. (Polskie Wydawnictwo Naukowe) Pobrano 04 2020 z lokalizacji Encyklopedia PWN: <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/przestepca;3963634.html>
- Enheten för global utveckling. (2003). *Fattigdom och människohandel - En strategi för bekämpning av människohandel genom Sveriges internationella utvecklingssamarbete*. Pobrano z lokalizacji Regeringen: <https://www.regeringen.se/contentassets/38e244566a9040ec956e317b8b22f2ce/ud-info---skrift-fattigdom-och-manniskohandel?fbclid=IwAR2r0wf68K5V5UzDOJwUMpKmthoFmCieEtAfP00UZKhgSGyjhZfZ3Zb4Po>
- Finigan-Carr, N. M., Johnson, M. H., Pullman, M. D., Stewart, J. C. i Fromknight, A. E. (2018). A traumagenic social ecological framework for understanding and intervening with sex trafficked children and youth. *Child and Adolescent Social Work Journal*, 49-63. doi: <https://doi.org/10.1007/s10560-018-0588-7>
- Finlands sjuksköterskeförbund. (2019, 09 28). *Etiska riktlinjer för sjukskötare*. Pobrano 04 20, 2020 z lokalizacji Sairaanhoidajat: sairaanhoidajat.fi/wp-content/uploads/2020/01/Etiska-riktlinjer-för-sjukskötare.pdf?fbclid=IwAR01BbvR1gCnYKOjuC0C-xxUi3flkqejjOBUth1rnPuWUL06RMpurFDIVes
- Firstportalen. (u.å). *Vad är rekrytering*. Pobrano 03 24, 2020 z lokalizacji First: <https://www.firstreserve.se/inspiration/rekrytering-1/vad-%C3%A4r-rekrytering>
- Forsberg, C. i Wengström, Y. (2013). *Att göra systematiska litteraturstudier*. Stockholm: Författarna och Natur och Kultur.
- Forskningsetiska delegationen. (2002). *God vetenskaplig praxis och handläggning av avvikelser från den*. Pobrano z lokalizacji Forskningsetiska delegationen: https://tenk.fi/sites/tenk.fi/files/Hyva_Tieteellinen_SVE.pdf

- Fundacja Dzieci Niczyje. (2012). *Problem handlu dziećmi w Polsce i na świecie*. Warszawa: Fundacja Dzieci Niczyje. Pobrano z lokalizacji <http://wsb.edu.pl/container/Biblioteka%20WSb/problem-handlu.pdf?fbclid=IwAR09g3B1cpYkzdbzdm2FPyuQPzx4PR8jOuaDw2o7x3wzev0qLn8bf41cd7w>
- Gangmasters Licensing Authority. (2015). *Wyzysk pracowników Jak rozpoznać handel ludźmi*. Pobrano z lokalizacji <https://www.gla.gov.uk/media/1574/jak-rozpoznać-handel-ludźmi-polish.pdf>
- Globalportalen. (u.å). *Flykt och migration*. Pobrano 04 01, 2020 z lokalizacji Globalportalen: <https://globalportalen.org/amnen/flykt-migration>
- Gonzales-Pons, K. M., Gezinski, L., Morzenti, H., Hendrix, E. i Graves, S. (2019). Exploring the relationship between domestic minor sex trafficking myths, victim identification and service provision. *Child abuse & neglect*, 100, 1-8. doi:<https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2019.104093>
- Greenbaum, J., Edwards, S. A., Tsai, C. i Albright, K. (2019). Systematic review of facilitators of barriers to and recommendations for healthcare services for child survivors of human trafficking globally. *Child abuse & neglect*, 100, 1-27. doi:<https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2019.104289>
- Grundkurs i kvinnors rättigheter. (u.å). *Vad är en konvention?* Pobrano 04 01, 2020 z lokalizacji Grundkurs i kvinnors rättigheter: <http://kvinnorsrattigheter.org/vad-ar-en-konvention/>
- Gunnarsson, R. (2002, 13 03). *Validitet och reliabilitet*. Pobrano 16 04, 2020 z lokalizacji Infovoice: <http://infovoice.se/fou/bok/10000035.shtml>
- Göteborgs universitet. (2004). *Norstedts svenska ordbok* (wyd. 1). Finland: Norstedts. Pobrano 04 02, 2020
- Hadjipanayis, A., Crawley, F. P., Stiris, T., Neubauer, D. i Michaud, P.-A. (2018, 06). Child trafficking in Europe: what is the paediatrician's role? *European Journal of Pediatrics*, 177, 1419-1423. doi:<https://doi.org/10.1007/s00431-018-3190-2>
- Hej Sverige. (u.å). *Fakta om migration*. Pobrano 04 01, 2020 z lokalizacji Hej Sverige: <http://www.hejsverige.nu/fakta-om-migration/>
- Hemmings, S., Jakobowitz, S., Abas, M., Bick, D., Howard, L. M., Stanley, N., . . . Oram, S. (2016, 07 29). Responding to the health needs of survivors of human trafficking: a systematic review. *BMC Health Services Research*, 1-9. doi:[10.1186/s12913-016-1538-8](https://doi.org/10.1186/s12913-016-1538-8)
- Henricson, M. (2012). *Vetenskaplig teori och metod* (wyd. 1:2). Studentlitteratur.
- Hjälpsystemet för offer för människohandel. (2020, 01 15). *Rekordstort antal i Hjälpsystemet för offer för människohandel personer i Finland offer för människohandel*. Pobrano z lokalizacji Hjälpsystemet för offer för människohandel: https://migri.fi/sv/pressmeddelande/-/asset_publisher/ihmiskaupan-uhrien-auttamisjarjestelmaan-ennatysmaara-suomessa-ihmiskaupan-uhriksi-

joutuneita?fbclid=IwAR1Fbr016u_r5Ao8ml8CHr2a2gFOoP6wfNqnJJ07A6pjp-LsgB5LVfetBhE

- Hjärnfonden. (u.å). *Vad är posttraumatiskt stressyndrom, PTSD?* Pobrano 03. 19., 2020 z lokalizaciji Hjärnfonden: <https://www.hjarnfonden.se/om-hjarnan/diagnoser/posttraumatiskt-stressyndrom-ptsd/>
- Holmér, E. (2018, 10 15). *Posttraumatiskt stressyndrom, PTSD*. Pobrano 04 01, 2020 z lokalizaciji 1177: <https://www.1177.se/Uppsala-lan/sjukdomar--besvar/psykiska-sjukdomar-och-besvar/angest/posttraumatiskt-stressyndrom-ptsd/>
- Ihmiskauppa. (2020, 01 31). *Människohandel för utnyttjande av arbetskraft*. Pobrano z lokalizaciji Ihmiskauppa: http://www.ihmiskauppa.fi/sv/manniskohandel/former_av_manniskohandel/manniskohandel_for_utnyttjande_av_arbetskraft
- Ihmiskauppa. (2020, 01 31). *Barn är särskilt utsatta för människohandel*. Pobrano z lokalizaciji Ihmiskauppa: http://www.ihmiskauppa.fi/sv/manniskohandel/former_av_manniskohandel/barn_ar_sarskilt_utsatta_for_manniskohandel
- Ihmiskauppa. (u.å). *Hjälp som för människohandelsoffer tillhandahålls av staten och organisationer*. Pobrano z lokalizaciji Ihmiskauppa: http://www.ihmiskauppa.fi/sv/sok_hjalp/hjalp_som_manniskohandelsoffer_kan_fa_av_staten_och_organisationer
- Ihmiskauppa. (u.å). *Identifiering av ett människohandelsoffer*. Pobrano 03. 19., 2020 z lokalizaciji Ihmiskauppa: http://www.ihmiskauppa.fi/sv/information_for_hjalpare/identifiering_av_ett_manniskohandelsoffer
- Ihmiskauppa. (u.å). *Människohandel*. Pobrano z lokalizaciji Ihmiskauppa: <http://www.ihmiskauppa.fi/sv/manniskohandel>
- Ihmiskauppa. (u.å). *Människohandel för sexuellt utnyttjande*. Pobrano 03 21, 2020 z lokalizaciji Ihmiskauppa: http://www.ihmiskauppa.fi/sv/manniskohandel/former_av_manniskohandel/manniskohandel_for_sexuellt_utnyttjande
- Ihmiskauppa. (u.å). *Tvingande till tiggeri*. Pobrano 03 26, 2020 z lokalizaciji Ihmiskauppa: http://www.ihmiskauppa.fi/sv/manniskohandel/former_av_manniskohandel/tvingande_till_tiggeri
- InfoFinland.fi. (2019, 06 25). *Människohandel och tvångsarbete*. Pobrano 03 21, 2020 z lokalizaciji Ihmiskauppa: <https://www.infofinland.fi/sv/livet-i-finland/problematisksituationer/manniskohandel>
- Institutet för hälsa och välfärd. (2019, 03 07). *Barnäktenskap*. Pobrano 04 02, 2020 z lokalizaciji Institutet för hälsa och välfärd: <https://thl.fi/sv/web/invandring-och-kulturell-mangfald/halsa-och-valfard/sexuell-och-reproduktiv-halsa-hos-invandrare/barnakenskap>

- Instytut Wymiaru Sprawiedliwosci. (2019). Fundamentalne prawne problemy surrogate motherhood. Perspektywa krajowa. (P. Mostowik i P. Bordziol, Redaktorzy) Warszawa, Polen.
- Internationela migrationsorganisationen. (2019). *Öppna dörren för hjälp - främjande av hälsa och välfärd bland offer för människohandel*. Pobrano 03 12, 2020 z lokalizacji Internationella migrationsorganisationen: https://iom.fi/sites/default/files/hoiku/oppna_dorren_for_hjalp_web.pdf
- Internationella migrationsorganisationen. (2018). *Inledande identifikation av offer för människohandel och servicerådgivning*. Pobrano 03 07, 2020 z lokalizacji Internationella migrationsorganisationen: https://iom.fi/sites/default/files/hoiku/inledande_identifikation_av_offer_for_r_manniskohandel_och_serviceradgivning.pdf
- Iveson, S., Kiviniemi, P., Lattu, K. i Wikholm, M. (2019). *En studie om social- och hälsovårdspersonalens beredskap i att hjälpa och stöda offer för människohandel*. Åbo: Yrkeshögskolan Novia.
- Izdebska, A. i Zielona-Jenek, M. (2019). Relacja lekarza z małoletnim, który doświadczył wykorzystania seksualnego. Uwarunkowania przebiegu kontaktu i jego znaczenie dla procesu diagnozy. *Dziecko Krzywdzone. Teoria, badania, praktyka*, 18(4), 38-64. Pobrano 03 10, 2020 z lokalizacji https://www.researchgate.net/publication/338611606_Relacja_lekarza_z_maloletnim_ktory_doswiadczył_wykorzystania_seksualnego_Uwarunkowania_przebiegu_kontaktu_i_jego_znaczenie_dla_procesu_diagnozy
- Jokinen, A., Sorrentino, L., Buchowska, S. i Polatside, V. (2015, december). *Wytyczne dla gmin. Poprawa lokalnych działań z zakresu przeciwdziałania handlowi ludzmi*. Pobrano mars 2020 z lokalizacji www.handelludzmi.eu: <https://handelludzmi.eu/hl/baza-wiedzy/polecane-publicacje/6878,Publicacje-Rady-Panstw-Morza-Baltyckiego.html>
- Justitieministeriet. (2020). *Tvångsäktenskap och dess straffrättsliga påföljder*. Pobrano 03 26, 2020 z lokalizacji Jusititeministeriet: <https://valtioneuvosto.fi/documents/1410853/5047355/OM-Pakkoavioliitot-ja-rikosoikeudelliset-seuraamukset-sv.pdf/1c9de62d-8c16-3f72-40f2-4b353e3e4088/OM-Pakkoavioliitot-ja-rikosoikeudelliset-seuraamukset-sv.pdf>
- Jämställdhetsmyndigheten. (2019, 09 05). *Manual vid misstanke om människohandel*. Pobrano 04 08, 2020 z lokalizacji Jämställdhetsmyndigheten: <https://www.jamstalldhetsmyndigheten.se/files/2019/09/Manual-vid-misstanke-om-m%C3%A4nniskohandel1.pdf?fbclid=IwAR0H3sBD5RAE8WjLi2G69eo9ZyX58m5ehs8EJ09HfOm3koF7pdEvgHbTbs>
- Karolinska insitutet. (2020, 04 01). *Sexually Transmitted Diseases*. Pobrano 04 02, 2020 z lokalizacji Karolinska institutet: <https://mesh.kib.ki.se/Mesh/search/?searchterm=STI>
- Katsanis, S. H., Huang, E., Young, A., Grant, V., Warner, E., Larson, S. i Wagner, J. K. (2019, 03 14). Caring for trafficked and unidentified patients in the EHR

- shadows: Shining a light by sharing the data. *PLOS ONE*, 14(3), 1+-22.
doi:<https://doi.org/10.1371/journal.pone.0213766>
- KBT i primärvården. (2020, 04 01). *Bedömning-triage*. Pobrano 04 02, 2020 z lokalizacji KBT i primärvården:
<http://kbtprimarvarden.se/bedomning/triage/>
- Kenny, L., Koshin, H., Sulaiman, M. i Cislighi, B. (2019). Adolescent-led marriage in Somaliland and Puntland: A surprising interaction of agency and social norms. *Journal of Adolescence*, 72, 101-111.
doi:<https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2019.02.009>
- Kervinen, E. i Ollus, N. (2019). *Trafficking in children and young persons in Finland*. Pobrano z lokalizacji Heuni:
https://www.heuni.fi/material/attachments/heuni/reports/WlGtlojiB/Trafficking_in_Children_and_Young_Persons_in_Finland_WEB_17102019.pdf?fbclid=IwAR0QsZtAzL-zFUJNnOTdpNlq-0mtpnz2G_06jWMuJg6UXU7a3h0rT-qBrLU
- Krey, J. (2009, 05 28). *Det här är triage*. Pobrano 03 24, 2020 z lokalizacji Vardfokus:
<https://www.vardfokus.se/tidningen/2009/nr-6-2009-6/det-har-ar-triage/>
- Kristensson, J. (2014). *Handbok i uppsatsskrivande och forskningsmetodik för studenter inom hälso- och vårdvetenskap*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Lagen.nu. (u.å). *Gärningsman*. Pobrano 03 12, 2020 z lokalizacji Lagen.nu:
<https://lagen.nu/begrepp/G%C3%A4rningsman>
- Le, P. D., Ryan, N., Rosenstock, Y. i Goldmann, E. (2018). Health Issues Associated with Commercial Sexual Exploitation and Sex Trafficking of Children in the United States: A Systematic Review. *Behavioral Medicine*, 44(3), 219-233.
doi:<https://doi.org/10.1080/08964289.2018.1432554>
- Lindholm, M. i Borsiin, S. S. (u.å). *Människohandel*. Pobrano 04 01, 2020 z lokalizacji UMO: <https://www.umo.se/vald-och-krankningar/sexuella-overgrepp-och-trakasserier/manniskohandel-for-sexuella-andamal/>
- Makaruk, K. (2015). Zebractwo dzieci w Polsce. *Dziecko krzydzone. Teoria, badania, praktyka*, 14(2), strony 113-133. Pobrano z lokalizacji Zebractwo dzieci w Polsce: https://fdds.pl/baza_wiedzy/zebractwo-dzieci-polscekatarzyna-makaruk-vol-14-nr-2-komercyjne-krzywdzenie-dzieci/
- Meeuwisse, A., Swärd, H., Eliasson-Lappalainen, R. i Jacobsson, K. (2008). *Forskningsmetodik*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Meshelemiah, J. C. i Lynch, R. e. (2019). *The cause and consequence of human trafficking: Human rights violations*. Ohio: The Ohio State University.
- Migrationsverket. (u.å). *Hjälpssystemet för offer för människohandel*. Pobrano 04 01, 2020 z lokalizacji Migrationsverket: <https://migri.fi/sv/hjalpsystemet-for-offer-for-manniskohande>
- Ministerstwo Spraw Wewnętrznych. (2016). *Publikacja MSWiA "Handel ludzmi. Kompendium wiedzy"*. Pobrano april 2020 z lokalizacji Ministerstwo Spraw Wewnętrznych: <https://handelludzmi.eu/hl/baza-wiedzy/raporty-analazy>

strateg/raporty-i-analazy-dotyc/6877, Publikacja-MSWiA-quotHandel-ludzmi-Kompendium-wiedzyquot.html

- Myndighetsregistret. (2018, 08 09). *Vad är myndigheternas uppgift*. Pobrano 03 24, 2020 z lokalizacji Myndighetsregistret: <https://myndighetsregistret.com/>
- Nationalencyklopedin. (u.å). *Immigrant*. Pobrano 03 12, 2020 z lokalizacji NE: <https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/immigrant>
- Nationalencyklopedin. (u.å). *Prostitution*. Pobrano 03 24, 2020 z lokalizacji NE: <https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/prostitution>
- Nationellt centrum för kvinnofrid. (2020). *Tvångsäktenskap och barnäktenskap*. Pobrano 03 26, 2020 z lokalizacji Uppsala universitet: <https://nck.uu.se/kunskapsbanken/amnesguider/hedersrelaterat-vald-och-fortryck/tvangsaektenskap-och-barnaektenskap/>
- Nichols, A. (2016, 08 23). *Sex trafficking in the united states: theory, research, policy and practice*. New York, USA: Columbia university press.
- Nyberg, R. i Tidström, A. (2012). *Skriv vetenskapliga uppsatser, examensarbete och avhandlingar*. Lund: Studentlitteratur.
- Nätverket mot Trafficking. (u.å). *Vad är trafficking?* Pobrano 04 02, 2020 z lokalizacji Nätverket mot Trafficking: https://www.natverketmottrafficking.se/text/omtrafficking.html?fbclid=IwAR3Q6yGanrHvRD33UfUIgH6v1viNjwm9hsPRACDEsJQQBALBBz_yc_-jzSg
- Okecha, D., Hansenb, N., Howardc, W., Anarfid, J. K. i Burnsa, A. C. (2018). Social support, Dysfunctional Coping, and Community Reintegrations as Predictors of PTSD Among Human Trafficking Survivors. *Behavioral Medicine*, 44. doi:<https://doi.org/10.1080/08964289.2018.1432553>
- Olsson, H. i Sörensen, S. (2007). *Forskningsprocessen - kvalitativa och kvantitativa perspektiv* (wyd. Andra). Stockholm: Liber AB.
- Oram, S., Abas, M., Bick, D., Boyle, A., French, R., Jakobowitz, S., . . . Zimmerman, C. (2016). Human trafficking and health: a survey of male and female survivors in England. *Am J Public health*, 106, 1073-1078. doi:[10.2105/AJPH.2016.303095](https://doi.org/10.2105/AJPH.2016.303095)
- Ordguru. (u.å). *Konvention*. Pobrano 04 01, 2020 z lokalizacji Ordguru: <https://www.ordguru.se/synonymer/konvention>
- Ordguru. (u.å). *Myt*. Pobrano 04 01, 2020 z lokalizacji Ordguru: <https://www.ordguru.se/synonymer/myt>
- Ordlista. (u.å). *Utnyttja*. Pobrano 03 24, 2020 z lokalizacji Ordlista: <http://www.ordlista.se/ordbok/utnyttja>
- Organization for Security and Co-operation in Europe. (2019). *Uniform Guidelines for the Identification and Referral of Victims of Human Trafficking within the Migrant and Refugee Reception Framework in the OSCE Region*. Pobrano z lokalizacji Organization for Security and Co-operation in Europe: <https://www.osce.org/mission-to-bosnia-and->

herzegovina/413123?download=true&fbclid=IwAR3Lq5Ag9vuTe8XUymMloZ
LnaCFBk4eALbtGgWV8MXXNvcV1EXTeEb1svfA

- Ottisova, L., Smith, P., Shetty, H., Stahl, D., Downs, J. i Oram, S. (2018). Psychological consequences of child trafficking: an historical cohort study of trafficked children in contact with secondary mental health services. *PLOS ONE*, 13(3), 1-14. doi:<https://doi.org/10.1371/journal.pone.0192321>
- Patel, R. i Davidson, B. (2003). *Forskningsmetodikens grunder - att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Polaris. (2020). *Myth, facts and statistics*. Pobrano 03 05, 2020 z lokalizacji Polaris: <https://polarisproject.org/myths-facts-and-statistics/>
- Polisen. (2020). *Människohandel*. Pobrano z lokalizacji Polisen: <https://www.poliisi.fi/brott/manniskohandel>
- Polskie Wydawnictwo Naukowe. (brak daty). *Sutener*. (PWN SA) Pobrano april 2020 z lokalizacji Polskie Wydawnictwo Naukowe: <https://sjp.pwn.pl/slowniki/sutener.html>
- Polskie Wydawnictwo Naukowe. (u.å). *Manipulacja*. Pobrano april 2020 z lokalizacji Polskie Wydawnictwo Naukowe: <https://sjp.pwn.pl/sjp/manipulacja;2481186>
- Prawo.pl. (2007, 09 07). *Definicja zawodu medycznego*. (Wolters Kluwer) Pobrano april 2020 z lokalizacji Prawo.pl: <https://www.prawo.pl/zdrowie/definicja-zawodu-medycznego,235003.html>
- Regeringskansliet. (1962, 12 21). *Brottsbalk*. Pobrano april 2020 z lokalizacji Regeringskansliet: <https://lagen.nu/1962:700?fbclid=IwAR3M9ZXPnLDUVVz7UBSvNEwynExH8GnQeMWcFXe5VTMVjzfA4JH2pFbJLEs>
- Regeringskansliet. (2017, 03 10). *Myndigheter*. Pobrano 04 02, 2020 z lokalizacji Regeringskansliet: <https://www.regeringen.se/lattlast-information-om-regeringen-och-regeringskansliet/myndigheter/>
- Region Västernorrland. (2020, 03 03). *STI*. Pobrano 03. 19., 2020 z lokalizacji Region Västernorrland: <https://www.rvn.se/sv/Forvardgivare/Smittskydd/smittor/sti/>
- Riksdagen. (2018, 10 17). *Utlåtande LaUU212018 rd - B6/2018 rd*. Pobrano 03 06, 2020 z lokalizacji Riksdagen: https://www.eduskunta.fi/SV/vaski/Lausunto/Sidor/LaUU_21+2018.aspx#IdentifointiOsa
- Roney, L. N. i Villano, C. E. (2020, 01/02). Recognizing Victims of a Hidden Crime Human Trafficking Victims in Your Pediatric Trauma Bay. *Journal of Trauma Nursing*, 27, 37-41. doi:10.1097/JTN.0000000000000480
- Sekretariat Konwencji Rady Europy w sprawie działań przeciwko handlowi ludźmi. (2008, 02 01). *Konwencja Rady Europy w sprawie działań przeciwko handlowi ludźmi/ prawa ofiar*. Pobrano april 2020 z lokalizacji <https://rm.coe.int>:

<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016805d41f9>

Siddharth, K. (2017, 08 29). *Sex Trafficking: Inside the business of modern slavery*. New York: Columbia University press.

Siec Bakhita do spraw przeciwdziałania i pomocy ofiarom współczesnych form niewolnictwa przy KWPZZZ. (2016, 06 02). *www.siecbakhita.com*. Pobrano z lokalizacji Zmuszeni do zbrodni:
<http://www.siecbakhita.com/index.php/wiadomosci/104-zmuszeni-do-zbrodni>

Socialstyrelsen. (2020, 03 12). *Vem får göra vad i hälso- och sjukvården och tandvården*. Pobrano 03 12, 2020 z lokalizacji Socialstyrelsen:
<https://vemfargoravad.socialstyrelsen.se/sites/default/files/pdf/vemgorvad-halso-sjukvardspersonal.pdf>

Sonta, K. (2015). *Przeciwdziałanie handlowi ludźmi w prawie międzynarodowym*. Warszawa: Uniwersytet Warszawski.

SO-rummet. (2017, 04 24). *Slaveri*. Pobrano 03 24, 2020 z lokalizacji SO-rummet:
<https://www.so-rummet.se/kategorier/slaveri>

Sporrong, E. i Westin Tikkanen, K. (2018). *Kritiskt tänkande - i teori och praktik* (wyd. 1:3). Lund: Studentlitteratur AB.

Stearman, K. (2009). *Globala utmaningar - människohandel*. Malmö: Gleerups utbildning AB.

Stec, T. (2017). Handel organami ludzkimi - problem nadal aktualny. *Tranowskie Studia Teologiczne*, 36(1), strony 83-97.

Stop the traffik. (2020, 01 31). *Forced criminality*. Pobrano z lokalizacji Stop the traffik: <https://www.stopthetraffik.org/about-human-trafficking/types-of-exploitation/>

Svenska akademien. (2012). *Utnyttja*. Pobrano 13 05, 2020 z lokalizacji Svenska Akademins ordbok:
https://www.saob.se/artikel/?seek=utnyttja&pz=1#U_U1083_78394

Svenska akademien. (2020). *Identifiera*. Pobrano 13 05, 2020 z lokalizacji Svenska akademins ordbok: <https://www.saob.se/artikel/?seek=identifiera>

Svenska akademien. (2020). *Myt*. Pobrano 05 13, 2020 z lokalizacji Svenska Akademins ordbok: <https://www.saob.se/artikel/?seek=myt&pz=1>

Svenska Akademin. (2020). *Kännetecken*. Pobrano 13 05, 2020 z lokalizacji Svenska akademins ordbok: https://www.saob.se/artikel/?unik=K_3627-0030.1p4e&pz=3

Sveriges släktforskarförbund. (2016, 02 04). *Slaveri*. Pobrano z lokalizacji Sveriges släktforskarförbund: <https://wiki.rotter.se/index.php/Slaveri>

Thupayagale-Tshweneagae, G. B., Phuthi, K. i Ibitoye, O. F. (2019). Patterns and dynamics of sexual violence among married adolescents in Zimbabwe. *Africa*

Journal of nursing and midwifery, 21(2), 1-13.
doi:<https://doi.org/10.25159/2520-5293/6455>

Tjejjouren. (2019, 07 24). *Sex mot ersättning*. Pobrano z lokalizacji Tjejjouren:
<https://tjejjouren.se/node/43642/tjejjouren/4180>

Tyda.se. (u.å). *Hallick*. Pobrano 04 02, 2020 z lokalizacji tyda.se:
<https://tyda.se/search/hallick>

U.S Department of State Publication Office of the Under Secretary for Civilian Security, Democracy en Human Rights. (2019, 06). *Trafficking in persons report 2019*. Pobrano z lokalizacji Department of State: <https://www.state.gov/wp-content/uploads/2019/06/2019-Trafficking-in-Persons-Report.pdf>

U.S. Department of State Publication Office of the Under Secretary for Civilian Security, Democracy, and Human Rights. (2016, 06). *Trafficking in Persons Report June 2016*. Pobrano z lokalizacji Department of State: <https://2009-2017.state.gov/documents/organization/258876.pdf>

Unicef. (2020, 01 01). *Barn i krig och konflikt*. Pobrano z lokalizacji Unicef:
<https://unicef.se/fakta/barn-i-krig>

Unicef. (2020, 01). *Sexuell exploatering av barn*. Pobrano 03 24, 2020 z lokalizacji Unicef: <https://unicef.se/fakta/sexuell-exploatering-av-barn>

United Nations Office on Drugs and Crime. (2020, 01 31). *www.unodc.org*. Pobrano z lokalizacji Global Report on Trafficking in Persons 2018:
https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/glotip/2018/GLOTiP_2018_BOOK_web_small.pdf

UNODC. (2016). *Global report on trafficking in persons 2016*. Pobrano 03 05, 2020 z lokalizacji UNODC: https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/glotip/2016_Global_Report_on_Trafficking_in_Persons.pdf

Valvira. (2019, 06 25). *Om yrkesetiska skyldigheter och yrkesroll*. Pobrano z lokalizacji Valvira: <https://www.valvira.fi/web/sv/halso-och-sjukvard/god-arbetsutovning/om-yrkesetiska-skyldigheter-och-yrkesroll>

Varningstecken. (u.å). *Manipulation*. Pobrano 03 24, 2020 z lokalizacji Varningstecken: <http://www.varningstecken.nu/manipulation>

Wieczorek, L. (2017, januari). Kryminologiczne aspekty pracy przymusowej w Polsce. *Archiwum Kryminologii, TOM XXXIX/2017*, strony 71-115.

Åklagarmyndigheten. (u.å). *Åklagarmyndigheten*. Pobrano 03 24, 2020 z lokalizacji Frihetsberövande: <https://www.aklagare.se/ordlista/f/frihetsberovande/>

Avdelningen för vård och det sociala området
Projektbeskrivning för examensarbeten

Examensarbetsprojektets namn: ”Drömjobb?”

Ansvarig lärare: Anne Nummela

Bakgrund:

Vi har alla drömmar. Vissas drömmar går i uppfyllelse, andras gör inte det. Hur möta en främling vars drömmar inte uppfyllts utan hen har blivit offer för människohandel? Examensarbetsprojektet fortsätter utgående från arbeten skrivna år 2019.

Syfte:

Projektets syfte är att öka medvetenheten och kunskapen om människohandelns olika former nationellt och internationellt. Syftet är också att via litteraturstudier utreda vilka behov en person som är offer för människohandel har och hur dessa behov bemöts av social- och hälsovårdspersonalen.

Utförande:

Studerande arbetar i interprofessionella grupper på max 4 studerande.

Förväntade resultat:

Artiklar, posters och/eller föreläsningar om ämnet som bidrar till ökad kunskap hos personal inom social- och hälsovårdssektorn om fenomenets utbredhet och komplexitet.

Partners: Sjuksköterskeföreningen i Finland rf

Examensarbetets kompetenser:

Utbildning till socionom YH Studerande

- Kan systematiskt utveckla sitt yrkesområde och har förmåga att på ett vetenskapligt sätt granska, diskutera och presentera forsknings- och utvecklingsprojekt
- Kan utföra forsknings- och utvecklingsverksamhet i mångprofessionella team
- Kan tillämpa ett resursförstärkande perspektiv på utredning, utveckling och utvärdering av yrkespraxis inom social- och hälsovård

Utbildning till sjukskötare YH och hälsovårdare YH

Studerande

- Kan systematiskt utveckla sitt yrkesområde och har förmåga att på ett vetenskapligt sätt (med fokus på vårdvetenskaplig forskning) utföra, presentera, diskutera och granska utvecklingsprojekt i mångprofessionella team

Bilaga 2

Sökhistorik

Datum för sökningen	Databas	Söktermer och kombinationer	Antal träffar	Avgränsningar	Antal träffar efter avgränsningar	Antal valda artiklar
02.01.2020	Cinahl med Full Text (EBSCO)	Trafficking	448	Full text	448	8
		Trafficking or human trafficking and Finland	0	Full text	0	0
		Nursing and trafficking or human trafficking and trafficking victims protection act	0	Full text	0	0
		Trafficking and nursing care	14		0	0
		Trafficking and nursing care		Full text	2	2
14.01.2020	google	Handel ludzmi	Ca. 102000			5
14.01.2020	google	Ofiary handlu ludzmi	Ca 195000			4

Bilaga 2

14.01.2020	google	Identyfikacja ofiar handlu ludzmi	Ca 98000			3
14.01.2020	Cinahl med Full Text (EBSCO)	Trafficking or human trafficking and characteristics	1516	-	0	0
				Abstract available	767	0
				Abstract available and Full text	121	0
14.01.2020	Cinahl med Full Text (EBSCO)	Trafficking or human trafficking and protection	1520	-	0	0
				Published date: 2014.01.01.-2020.12.31	1014	0
				Full text, Published date: 2014.01.01.-2020.12.31	189	0
				Abstract available,	121	0

Bilaga 2

				Full text, Published date: 2014.01.0 1.- 2020.12.3 1		
15.01.2020	Cinahl med Full Text (EBSCO)	Human Trafficking	568	-	0	0
				Full text	137	0
				Full text, 20140101 - 20201231	115	4
15.01.2020	Cinahl med Full Text (EBSCO)	Humman trafficking and signs	186	Full text 20140101 - 20201231	186	1
15.01.2020	Cinahl med Full Text (EBSCO)	(signs and symptoms and trafficking	0	Full text, 20140101 - 20201231	0	0
				Full text 20120101 - 20200131	14	0

Bilaga 2

				Smart TextSearch ing		
15.01.2020	Cinahl med Full Text (EBSCO)	Clinical guideline and trafficking	0	Full text 20140101 - 20201231	0	0
				Full text 20120101 - 20201231 Smart TextSearch ing	0	0
15.01.2020	Cinahl med Full Text (EBSCO)	Human trafficking or Hospitals, Public	634	Full text, abstract available, 20140101 - 20201231		1
15.01.2020	google	Handel ludzmi statystyki	Ca 65900			2
15.01.2020	google	Handel ludzmi prostyucja	Ca 124000			1
16.01.2020	Cinahl med Full Text (EBSCO)	Hospital Public or Human trafficking	8234	-	0	0
				Full text	1830	0

Bilaga 2

				Full text 20120101 - 20201231	868	1
03.02.2020	EBSCO, Cinahl with full text, MEDLINE	Human trafficking AND sexual abuse		Full Text; Published Date: 20150101 - 20191231 ; Peer Reviewed	29	2
05.02.2020	EBSCO, Cinahl with full text	Identification AND trafficking AND prostitution		Full text	4	1
05.02.2020	google	Handle ludzmi prostyucja	Ca 70255			3
05.02.2020	google	Handel ludzmi konsekwencje	Ca 609000			1
05.02.2020	google	Handel ludzmi skutki dla ofiar	Ca 366000			3
13.02.2020	Cinahl with full text	Human trafficking		Full text, published date: 20150101 - 20201231	112	0
13.02.2020	Cinahl with full text	Human trafficking OR		Full text, published date: 20150101	236	1

Bilaga 2

		patient identification		- 20201231		
13.02.2020	EBSCOCinahl with full text	Human and traffic* and vulnerable	51	Full text; Published date: 20160101 - 20201231	28	3
13.02.2020	Science Direkt	Posters	41082	Full Text		1
22.02.2020	Science Direkt	Organ trafficking	1859	Full Text; Published date 2016- 2020, open access		3
		Human trafficking	5407	Full text, Published date 2016- 2020; open access		4
22.02.2020	google	Handel organami	454000			2
07.03.2020	ResearchGate	Human Trafficking	1528		12	5
07.03.2020	google	Handel ludzmi prawo	Ca 1980000			3

Bilaga 2

15.03.2020	google	Dzieci handel ludzmi	Ca 1890000			2
15.03.2020	google	Malzenstwa handel ludzmi	Ca 341000			1
15.03.2020	google	Handel ludzmi dzieci zolnierze	Ca 334000			2
15.03.2020	google	Handel ludzmi zebractwo	Ca 157000			1
15.03.2020	google	Handel ludzmi przeciwdzialan ie	Ca 268000			3
16.03.2020	google	Sutener definicja	Ca 18300			1
16.03.2020	google	Manipulacja definicja	Ca 95400			1
16.03.2020	google	Handel ludzmi praca przymusowa	Ca 162.000			3

Bilaga 3

	Titel, författare, årtal	Metod	Tidsskrift	Motivering till val
1.	<i>What health providers should know about human sex trafficking</i> <i>Bauer, Brown, Cannon & Southard, 2019</i>	<i>Literaturstudie, kvalitativ</i>	<i>Medsurg nursing</i>	<i>Social- och hälsovård som en av viktigaste instanser där man kan identifiera eller screena offer/ Efter identifiering viktiga aspekter</i>
2	<i>Understanding human trafficking in the nursing sector</i> <i>Conrad & Downing 2018</i>	<i>Oberoende studier</i>	<i>Ohio nurses review</i>	<i>Förklarar sjukvårdens roll i identifiering</i>
3	<i>Childtrafficking in Europe: what is the paediatrician's role?</i> <i>Hadjipanayis, Crawley, Stiris, Neubauer & Michaud, 2018</i>	<i>EAP (European Academy of Paediatrics)- uttalande kvalitativ litteraturstudie</i>	<i>European Journal of Pediatrics</i>	<i>Barnhandel - identifiering av offer</i>
4	<i>Relacja lekarza z małoletnim, który doswiadczył wykorzystania seksualnego. Uwarunkowania przebiegu kontaktu i jego znaczenie dla procesu diagnozy.</i> <i>Izdebska & Zielona-Jenek, 2019</i>	<i>Literaturstudie, kvalitativ analys</i>	<i>Dziecko krzywdzone, teoria, badania, praktyka</i>	<i>Barn som är människohandels offer. Varför identifiering kan vara svår.</i>

Bilaga 3

5	<p><i>Social support, dysfunctional coping and community reintegration as predictors of PTSD among human trafficking survivors,</i></p> <p><i>Okech, Hansen, Howard, Anarfi & Burns,</i></p> <p><i>2018</i></p>	<p><i>Kvantitative forskning med intervjuer</i></p>	<p><i>Behavioral medicine</i></p>	<p><i>Informationer om PTSD och liknande problematik och behovet av handlingsplan</i></p>
6	<p><i>Recognizing Victim sofa Hidden crime: human trafficking Victims in Your Trauma Bay,</i></p> <p><i>Roney & Villano</i></p> <p><i>2020</i></p>	<p><i>Fallstudie</i></p>	<p><i>Journal of trauma nursing</i></p>	<p><i>Barnhandel - identifiering av offer</i></p>
7	<p><i>A traumagenic social ecological framework for understanding and intervening with sex trafficked children and youth,</i></p> <p><i>Finigan-Carr, Johnson, Pullmann, Stewart & Fromknecht,</i></p> <p><i>2018</i></p>	<p><i>Literaturstudie, kvalitativa analys</i></p>	<p><i>Child and adolescent social work journal</i></p>	<p><i>Argumenterar vikten på mera undervisning pga. bristen av kunskaper när det gäller identifiering av offer.</i></p>
8	<p><i>Responding to the health needs of survivors of human trafficking: a systematic review,</i></p> <p><i>Hemmings, Jakobowitz, Abas, Bick, Howard, Stanley, Zimmerman & Oram,</i></p>	<p><i>Systematisk litteraturöversikt, kvalitativ analys</i></p>	<p><i>BMC Health Services research</i></p>	<p><i>Information och material om behov av mera kunskaper om identifiering bland sjukvårdspersonalen</i></p>

Bilaga 3

	2016			
9	<p><i>Health issues associated with commercial sexual exploitation and sex trafficking of children in the united states: a systematic review,</i></p> <p><i>Le, Ryan, Rostenstock & Goldmann, 2018</i></p>	<p><i>Systematisk litteraturöversikt, kvalitativ analys</i></p>	<p><i>Behavioral medicine</i></p>	<p><i>Konsekvenser hos barn som blev sexuellt utnyttjade</i></p>
10	<p><i>Patterns and Dynamics of sexual violence among married adolescents in Zimbabwe,</i></p> <p><i>Thupayagale-Tshweneagae, Phuthi & Ibitoye 2019</i></p>	<p><i>Kvalitativ forskning med djupintervjuer</i></p>	<p><i>Africa Journal of nursing and midwifery</i></p>	<p><i>Identifiering av barnet i ett tvångsäktenskap</i></p>
11	<p><i>Estimating the prevalence of human trafficking in ohio</i></p> <p><i>Anderson, Kulig & Sullivan 2019</i></p>	<p><i>Kvantitativ</i></p>	<p><i>AJPH open-themed reasearch</i></p>	<p><i>Vikten av statistik och fakta om problemet</i></p>
12	<p><i>Systematic review of facilitators of, barriers to, and recommendations for healthcare services for child survivors of human trafcking globally</i></p> <p><i>Greenbaum, Edwards, Tsai & Albright, 2019</i></p>	<p><i>Systematic Literaturstudie, Kvalitativ</i></p>	<p><i>Child Abuse & Neglect</i></p>	<p><i>Vikten av information i samhället och samarbetet mellan olika instanser</i></p>

Bilaga 3

<p>13</p>	<p><i>Exploring the relationship between domestic minor sex trafficking myths, victim identification, and service provision</i></p> <p>Gonzales-Pons Kwynn M., Gezinski L., Morzenti H., Hendrix E., Graves S.</p> <p>2019</p>	<p><i>tvärsnittsstudie</i></p>	<p><i>Child Abuse & Neglect</i></p>	<p><i>Vikten på socialarbetarens och sjukvårdens kompetenser och utbildning inom ämnet samt skillnader mellan de olika rollerna</i></p>
<p>14</p>	<p><i>Adolescent-led marriage in Somaliland and Puntland: A surprising interaction of agency and social norms</i></p> <p>Leah K, Hamse K, Munshi S, Beniamino C.</p> <p>2019</p>	<p><i>Kvalitativ, fokusgrupp intervjuer, individuella intervjuer</i></p>	<p><i>Journal of Adolescence</i></p>	<p><i>Information om barnäktenskap och konsekvenser</i></p>
<p>15</p>	<p><i>Caring for trafficked and unidentified patients in the HER shadows: Shining a light by sharing the data.</i></p> <p>Katsanis, Sara H. Huang, Elaine. Young, Amanda. Grant, Victoria. Warner, Elizabeth. Larson, Sharon. Wagner, Jennifer K.</p> <p>2019</p>	<p><i>Halvstrukturerad intervju med nyckelinformanter.</i></p>	<p><i>Plos one</i></p>	<p><i>Tar upp ämnet om att information om ämnet människohandel behövs.</i></p>

Bilaga 3

<p>16</p>	<p><i>Human trafficking and Health: A survey of male and female survivors in England.</i></p> <p><i>Oram, Siân. Abas, Melanie. Bick, Debra. Boyle, Adrian. French, Rebecca. Jakobowitz, Sharon. Khondoker, Mizanur. Stanley, Nicky. Trevillion, Kylee. Howard, Louise. Zimmerman, Cathy.</i></p> <p>2016</p>	<p><i>Tvärsnittundersökning och intervjuer.</i></p> <p><i>kvantitativ</i></p>	<p><i>AJPH RESEARCH</i></p>	<p><i>Biverkningar av människohandel.</i></p> <p><i>Samt vikten av hur viktigt hjälpen är</i></p>
<p>17</p>	<p><i>Psychological Consequences of child trafficking: an historical cohort study of trafficked children in contact with secondary mental health services.</i></p> <p><i>Livia, Ottisova. Patrick, Smith. Hitesh, Shetty. Daniel, Stahl. Johnny, Downs. Sian, Oram.</i></p> <p>2018</p>	<p><i>Historisk kohortdesign</i></p> <p><i>kvantitativ</i></p>	<p><i>Plos one</i></p>	<p><i>Tar upp barn och ungdomar som blivit offer för människohandel</i></p>

Kännetecknen på människohandel

Människohandel innebär kontroll och utnyttjande av en annan människa. Detta kan ske genom att vilseleda, utöva påtryckning eller utnyttja den andres beroende ställning eller osäkra tillstånd. Människohandel är ett brott som kränker individens människovärde och integritet.

Följande punkter innefattar några allmänna kännetecknen på människohandel: utnyttjande former, sätten av kontroll och potentiella referenser på undergiven ställning. Det är inte frågan om en checklista utan en sammanfattning för underlättande av initial identifiering av människohandel. Genom att igenom dessa kristalliserade former, sätt och referenser i förväg göra en uppmärksam och kan upptäcka människohandel.

Utnyttjande former:

- Utnyttjande av arbetskraft
- Tvingande eller påtryckning till prostitution
- Annat sexuellt utnyttjande
- Handel av organ och vävnad
- Olaglig adoption
- Tvingande till äktenskap
- Tvingande till brottslig verksamhet
- Tvingande till tiggande
- Tvingande att utföra hushållsuppgifter

Olika former av kontroll

- Vilseledning
- Skuldbelägga
- Utpressning

Bilaga 4

- Fysiskt våld
- Sexuellt våld
- Psykiskt/mentalt våld
- Själsligt våld
- Social isolering
- Begränsning av rörelsefrihet
- Systematisk felinformerande av uppgifter
- Hotande av våld
- Hot angående uppehållsstatus
- Hot om socialvanära
- Hot som beror de närmaste/anhöriga

Referenser i en underordnads position (ställning)

Levande förhållanden:

- Beslagtaget pass
- Beslagtaget resedokument
- Omedvetenhet in i vilket land eller plats personen befinner sig
- Någon annan sköter ärenden för en
- Ingen möjlighet att röra sig utan ledsagare
- Ingen möjlighet till hälsovårdstjänster
- Vid sexuellt utnyttjande ingen möjlighet att skydda sig mot sexuella sjukdomar eller användning av preventivmedel
- Utsättande av rusmedelsberoende eller uppehållande av dessa i utnyttjande syfte
- Att underteckna papper eller avtal som personen inte har någon aning om innehållets betydelse.
- Kläder som inte är lämpliga för väderleken
- Underåriga har egna barn
- Barn går ej i skolan
- Barn går ej till rådgivning eller hälsovårdsundersökningar

Bilaga 4

- Barn verkar inte vara barn till de som utger sig vara föräldrar

I bostadsförhållanden:

- Bor på arbetsplatsen
- Bor i ett hushåll där personen tvingas att arbeta i
- Bor i en jordbruksbyggnad, arbetsplatsbarack eller i något annat obeboeligt eller omänskliga förhållanden
- Ingen möjlighet att fritt lämna bostaden
- Ingen egen nyckel till platsen där man bor

Under arbetsförhållanden:

- Fysiskt våld på arbetsplatsen
- Ingen möjlighet att förhandla om arbetsförhållanden
- Inget arbetsavtal eller flera avvikande innehåll gällande avtal o samma arbetsförhållanden
- Ingen lön eller alltför lite
- Alltför långa arbetsdagar
- Ej lediga dagar
- Ingen sjukledighet

Under ekonomiska förhållanden:

- Orimlig lånebörda
- Ingen vetskap om lånebelopp eller grunden för insamling/återbetalning
- Någon annan tar hand om kontot
- Ekonomiska ansvaret om sina närstående

Mentala välbefinnande:

- Återkommande mardrömmar

Bilaga 4

- Panikreaktioner
- Glömska
- Aggressivitet
- Förvirring
- Tvångstankar
- Lamslagen
- Rädsla för våld mot sig själv eller närstående
- Rädsla för utvisning
- Rädsla för social vanära
- Rädsla att för egen del känsliga bilder och uppgifter sprids

Sociala förhållanden:

- Isolering
- Begränsad frihet att röra sig i miljö/omgivning
- Begränsad eller obefintlig möjlighet att ta kontakt med närstående eller andra människor
- Tillsatt tolk verkar tolka sina egna
- De anhörigas symtom

Fysiska förhållande:

- Märken av det fysiska våldet
- Tecken som indikerar avlägsnande av vävnad eller organ i ett hälsotillstånd
- Ej skötta kroniska sjukdomar
- Ingen uppföljning vid graviditet
- Infektioner
- Hungersnöd
- Brist på personlig hygien

Uppträdande och det emotionella:

Bilaga 4

- Bristande/avsaknad av självförtroende
- Gråtmild
- Avvaktande och försiktig
- Misstänksam
- Aggressivitet
- Ljuger
- Ovillig att prata om sin egen situation

Poster gällande kännetecken hos människohandelsoffer

VÅGA SE!

MÄNNISKOHANDEL SKER NÄRMARE ÄN DU TROR

ATT VARA I EN SÅRBAR SITUATION SOM T.EX. FLYKTING, ARBETSLÖS ELLER HEMLÖS ÄR EN AV DE STÖRSTA RISKFAKTORERNA TILL ATT FALLA OFFER FÖR MÄNNISKOHANDEL. OM EN PERSON UPPVISAR MER ÄN ETT TECKEN BETYDER DET INTE ATT PERSONEN BEHÖVER VARA ETT OFFER. DU BÖR DOCK HA I ÅTANKE ATT PERSONEN KAN VARA ETT OFFER TROTS ATT HEN INTE UPPVISAR NÅGOT TECKEN.

SOCIAL HÄLSA

- BRISTER I DET LOKALA SPRÅKET
- FALSKA ELLER AVSAKNAD AV ID-HANDLINGAR
- KLÄDER SOM INTE PASSAR ÅLDER, VÄDER, SITUATION
- KONTROLLERANDE FÖLJESLAGARE

SEXUELL HÄLSA

- STI (SEXUELLT ÖVERFÖRBARA INFektionER)
- SKADOR I UNDERLIV OCH ANUS
- ÅTERKOMMANDE ABORTER
- ÅTERKOMMANDE UVI (URINVÄGSINFektionER)

FYSISKA TECKEN

- HUDSKADOR T.EX. BLÅMÄRKEN/BRÄNNSKADOR
- GAMLA/DLÅKTA FRAKTURER
- KRONISK SMÄRTA
- TATUERINGAR SOM T.EX. STRECKKOD, "PAPPAS FLICKA", "TILLHÖR..."
- OBEHANDLADE SjukDOMAR
- DÅLIG TANDSTATUS
- TECKEN PÅ UNDERNÄRING

KÄNSLOR OCH BETEENDE

- RÄDSLA
- SKAM
- MAKTlöSHET
- OVIKA ATT VISA SIN KROPP
- MISSTRO TILL VÅRDPERSONAL
- LÖGNER OM SIN SITUATION OCH IDENTITET

PSYKISKA TECKEN

- MISSBRUK AV NARKOTIKA, ALKOHOL, LÄKEMEDEL
- PTSD (POSTTRAUMATISK STRESS SYNDROM)
- DEPRESSION
- SJÄLVSKADEBETEENDE/SJÄLMORDSFÖRSÖK
- ÄNGEST
- SÖMNLöSHET

BARN SOM OFFER

- HEMLÖSHET ELLER FOSTERHEM
- FRÄNVARO FRÅN SKOLA
- ISOLERAD FRÅN OMVÄRLDEN
- KONTROLLERAD AV VUXNA
- VIKTMINSKNING/ÅTSTÖRNINGAR
- PTSD (POSTTRAUMATISKT STRESS SYNDROM)
- DEPRESSION
- STRESS
- ANPASSNINGSSVÄRIGHETER
- SJÄLVSKADEBETEENDE/SJÄLMORDSFÖRSÖK
- MISSBRUK
- GRAVIDITET OCH ABORT
- BEHANDLING AV STI (SEXUELLT ÖVERFÖRBARA INFektionER)
- HÖGRE MOGNAD ÄN DEN FYSISKA ÅLDERN
- STORT SJÄLVFÖRTROENDE
- OPASSLIG EKONOMISK STATUS

MÄNNISKOHANDEL INNEBÄR ATT REKRYTERA, TRANSPORTERA, ÖVERFÖRA OCH UTNYTTJA ANDRA MÄNNISKOR GENOM ATT LURA, HOTA ELLER ANVÄNDA VÅLD.

FORMER AV MÄNNISKOHANDEL: UTNYTTJANDE AV ARBETSKRAFT, SEXUELLT UTNYTTJANDE, TVÅNG TILL BROTT OCH TIGGERI, TVÅNGSÄKTENSKAP OCH ARRANGERAT ÄKTENSKAP, BARNHANDEL, ORGANHANDEL SAMT BARN SOM SOLDATER.

APRIL 2020 BILDEN ÄR ARRANGERAD